



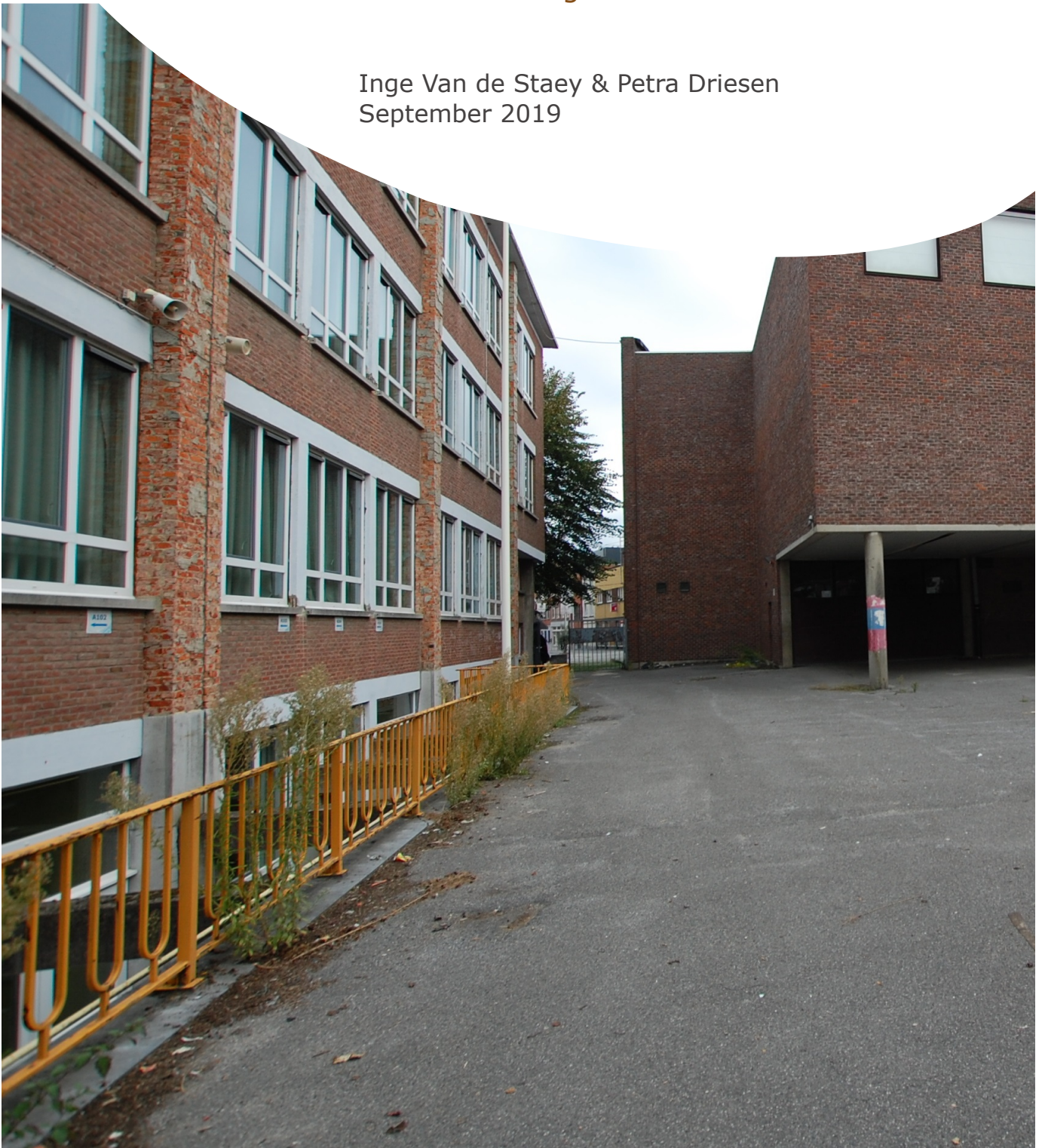
ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

RAPPORT 794

Archeologienota Broederssite Sint-Truiden Sloop van de gebouwen

DEEL 1: Verslag van resultaten

Inge Van de Staey & Petra Driesen
September 2019



ARON-RAPPORT 794

**ARCHEOLOGIENOTA
BROEDERSSITE, SINT-TRUIDEN**

SLOOP VAN DE GEBOUWEN

Inge Van de Staey & Petra Driesen

Tongeren
2019

Colofon

ARON rapport 794 – Archeologienota – Broederssite Sint-Truiden, Sloop van de gebouwen

Erkend archeoloog: Inge Van de Staey (OE/ERK/archeoloog/2015/00087)

Auteurs: Inge Van de Staey & Petra Driesen

Bijdragen: /

Foto's en tekeningen: ARON bvba (tenzij anders vermeld)

Wettelijk depot: D/2019/12.651/103

ARON bvba bewaart op een beveiligde wijze enkel informatie over opdrachtgevers en initiatiefnemers met specifieke doelen. Gegevens worden niet gedeeld met derden zonder uitdrukkelijke toestemming van de opdrachtgevers of initiatiefnemers. Gegevens worden op vraag van de opdrachtgevers of initiatiefnemers aangepast of gewist.

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

ARON bvba

Archeologisch Projectbureau
Neremweg 110
3700 Tongeren
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel: 012/225.250

INHOUDSTAFEL

INLEIDING.....	3
DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN.....	5
HOOFDSTUK 1. BUREAUONDERZOEK.....	5
1. Beschrijvend gedeelte	5
1.1 Administratieve gegevens.....	5
1.2 Archeologische voorkennis.....	7
1.3 Onderzoeksvragen en randvoorwaarden	7
1.3 Beschrijving van de geplande bodemingrepen	8
1.5 Werkwijze, verloop en actoren	9
2. Assessment.....	11
2.1 Situering van het onderzoeksgebied	11
2.2 Historische situering.....	16
2.2.1 Beknopte historiek van Sint-Truiden	16
2.2.2. Beknopte historiek van het onderzoeksterrein	17
2.2.3. Het onderzoeksterrein op iconografische en cartografische bronnen	19
2.3 Archeologische situering van het onderzoeksgebied.....	33
2.4 Gaafheid van het terrein: gekende verstoringen	34
2.5 Onderzoeksvragen	36
3. Samenvatting	43
DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	45
1. Gemotiveerd advies.....	45
1.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek	45
1.2 Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied	46
1.3 Impact van de geplande bodemingrepen	46
1.4 Bepaling van maatregelen	46
2. Programma van maatregelen.....	48
2.1 Administratieve gegevens.....	48
2.2 Wetenschappelijke doelstellingen en onderzoeksvragen.....	48
2.3 Opgravingsstrategie en -methode.....	50
2.3.1 Algemeen	50
2.3.2 Afbakening van het onderzoeksgebied	51
2.3.3 Criteria voor het niet uitvoeren van voorziene onderzoeksmethoden	51
2.3.4 Randvoorwaarden	51
2.3.5 Evaluatiecriteria	52
2.4 Onderzoekstechnieken	52
2.5 Actoren	55

2.6 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	55
2.7 Bewaring van het archeologisch ensemble	55
2.8 Vervolgtraject	55
2.9 Communicatie door de opdrachtgever	56

BIBLIOGRAFIE

BIJLAGEN

Bijlage 1: Periodentabel A4

Bijlage 2: Kadasterplan

Bijlage 3: Afbeeldingenlijst

Bijlage 4: BT en sloop

Bijlage 4a: Bestaande toestand – inplantingsplan afbraak

Bijlage 4b: Bestaande toestand – legende afbraak

Bijlage 4c: Bestaande toestand en sloop – Terreinprofiel

Bijlage 5: Overzichtsplan aanwezige nutsleidingen en kelders op bestaande toestand (BT)

Bijlage 6: Overlap huidige bebouwing en Primitief Kadasterplan

Bijlage 7: Fotografisch verslag

Bijlage 8: Proefsleuven- en proefputtenplan op BT

Bijlage 9: Proefsleuven- en proefputtenplan op Primitief Kadasterplan

INLEIDING

De initiatiefnemer plant op een ca. 6.750 m² groot terrein in het centrum van Sint-Truiden (Prov. Limburg) de sloop en latere herontwikkeling op de Broederssite. Het projectgebied situeert zich in het binnengebied tussen het Heilig Hartplein, de Ridderstraat, de Schepen Dejonghstraat en de Luikerstraat. Voor dit project is een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen vereist.

Het onderzoeksterrein ligt volledig in de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Sint-Truiden (besluit ID 11920).¹

Gezien voor de realisatie van dit project bodemingrepen uitgevoerd zullen worden, het terrein niet in een gebied ligt waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, het terrein niet in een beschermde archeologische site ligt, het terrein in een vastgestelde archeologische zone valt (ID 11920), het perceeloppervlak groter is dan 300 m² en de bodemingreep (incl. buiten het gabarit) groter is dan 100 m², is het toevoegen van een bekrachtigde archeologienota aan de vergunningsaanvraag verplicht.²

Een archeologienota is een document dat opgemaakt wordt op basis van een archeologisch vooronderzoek en dat niet alleen administratieve gegevens van het onderzoeksgebied bevat, maar ook een verslag van de resultaten van het uitgevoerde vooronderzoek, een voorstel van beslissing en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen.³ Het doel van het archeologisch vooronderzoek bestaat in het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische site in een onderzoeksgebied en indien deze aanwezig is te bepalen wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van de bodemingrepen en wetenschappelijk onderzoek.⁴

De *Code van Goede Praktijk* draagt een aantal methoden aan van archeologisch vooronderzoek op basis waarvan deze evaluatie kan gebeuren. Deze vooronderzoeken zijn opgedeeld in vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem zoals bureauonderzoek, landschappelijk boor- of profielputtenonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering, én vooronderzoeken met ingreep in de bodem zoals verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten en proefputten in functie van steentijd artefactensites.⁵

Elk vooronderzoek start met een bureauonderzoek, waarbij de nodige beschikbare bronnen en literatuur geraadpleegd worden. Vervolgens volgt een afweging of er hierna reeds voldoende informatie over het terrein beschikbaar is om:

1. de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site te staven
2. een gemotiveerde uitspraak te kunnen doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen
3. een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken
4. een plan van aanpak voor een behoud in situ op te maken

Wanneer bovenstaande vragen na het bureauonderzoek nog niet met voldoende onderbouwing beantwoord kunnen worden, dienen aanvullende methoden van vooronderzoek te worden toegepast. Na voltooiing van elke fase wordt opnieuw afgewogen of deze fase voldoende informatie heeft opgeleverd om dezelfde vragen te beantwoorden. Indien dit niet het geval is, volgt verder vooronderzoek.⁶ Welke methode gehanteerd wordt, is afhankelijk van onderstaande vier criteria:

1. Is het mogelijk om deze methode toe te passen op het terrein?
2. Is het nuttig om deze methode toe te passen op het terrein (levert het iets op?)

¹ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11920>

² Zie hiervoor de beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek bij het aanvragen of verlenen van vergunningen. https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/news/downloads/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf

³ Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen (CGP 2019, 15).

⁴ CGP 2019, 28.

⁵ CGP 2019, 28-30.

⁶ CGP 2019, 28-33.

3. Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op het terrein?
4. Is het noodzakelijk om deze methode toe te passen op het terrein (kosten-batenanalyse)?

Vooraleer de opportuniteit van vooronderzoek met ingreep in de bodem af te wegen, wordt eerst de geschiktheid van de diverse methoden voor vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen. Het doel van een archeologisch vooronderzoek dient immers met een minimum aan destructie van het archeologisch archief bereikt te worden.⁷

Idealiter wordt het archeologisch vooronderzoek integraal uitgevoerd voorafgaand aan de aanvraag van de omgevingsvergunning. In sommige gevallen, omschreven in artikel 5.4.5 van het Onroerenderfgoeddecreet, is het echter niet mogelijk of wenselijk om de vooronderzoeken met ingreep in de bodem voorafgaand aan de aanvraag van deze vergunning uit te voeren. In dat geval meldt de erkende archeoloog de resultaten van het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bij het agentschap, als een in akte te nemen archeologienota overeenkomstig de procedure uit art. 5.4.12 van het Onroerenderfgoeddecreet en de uitvoeringsbepalingen erbij.⁸

Dit is ook het geval voor het projectgebied dat het onderwerp vormt van de voorliggende archeologienota. Momenteel is het vanwege de bestaande verhardingen en aanwezige gebouwen niet aan de orde om voorafgaand aan de aanvraag van de omgevingsvergunning een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren.

In het kader van deze **archeologienota met uitgesteld traject** werd dan ook **enkel een bureauonderzoek** uitgevoerd. Gezien het op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek (Deel 1, hoofdstuk 1) niet mogelijk is om de aanwezigheid of afwezigheid van archeologische waarden in het onderzoeksgebied ontegensprekelijk aan te tonen, dringt een verder aanvullend vooronderzoek met ingreep in de bodem zich op. Het plan van aanpak van dit vervolgonderzoek is omschreven in Deel 2.

⁷ CGP 2019, 32-33.

⁸ CGP 2019, 29.

DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN

HOOFDSTUK 1. BUREAUONDERZOEK

Het archeologisch bureauonderzoek beoogt om op basis van gekende of ontsloten bronnen het onderzoeksgebied af te bakenen en te beschrijven, reeds verstoorde zones in kaart te brengen, gekende aardkundige en paleo-ecologische kenmerken te inventariseren en gekende archeologische en historische waarden en indicatoren te inventariseren en in te schatten.⁹

1. Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

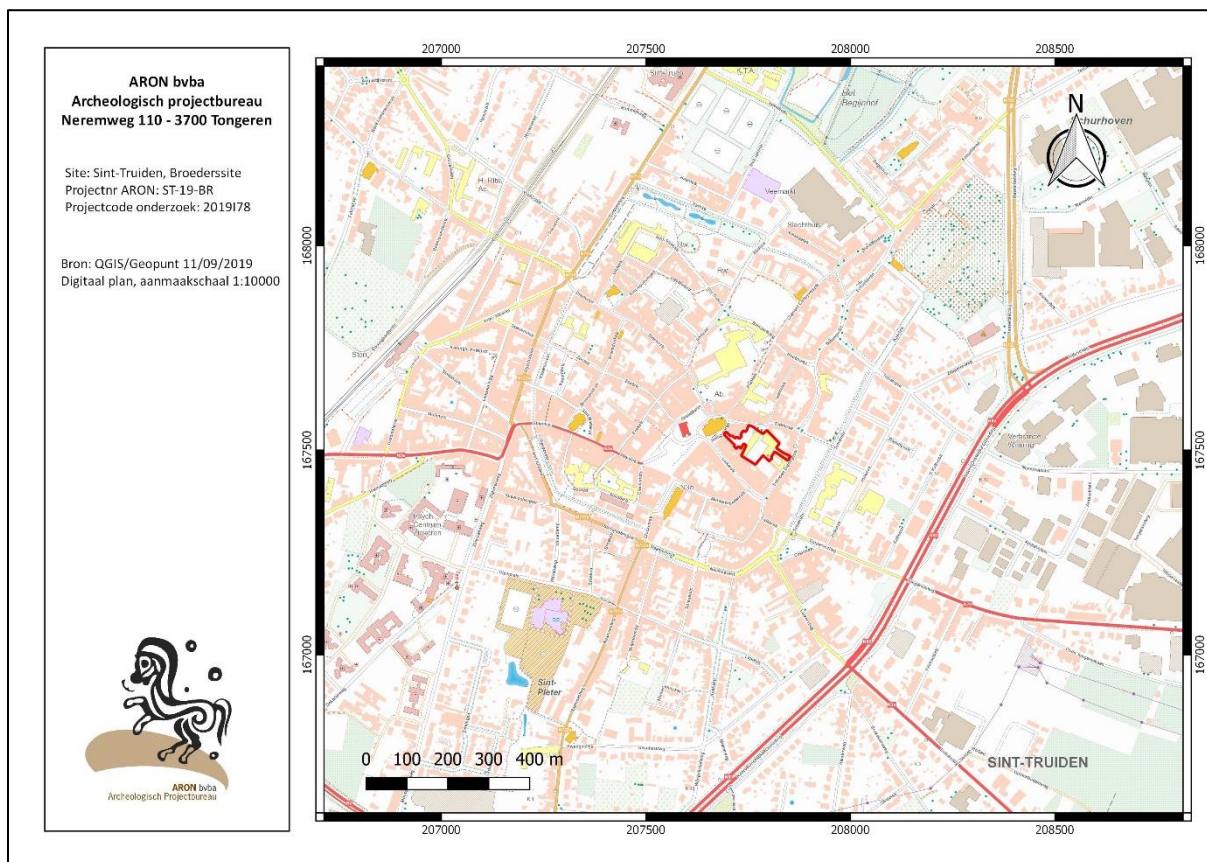
Projectcode	2019I78	
Naam en erkenningsnummer Archeoloog	Inge Van de Staey OE/ERK/Archeoloog/2015/00087	
Rechtspersoon	ARON bvba Archeologisch Projectbureau, Neremweg 110, 3700 Tongeren OE/ERK/Archeoloog/2015/00006	
Actoren en specialisten binnen het project	Functie	Naam
	Erkend archeoloog Projectleiding	Inge Van de Staey Petra Driesen
Extern wetenschappelijk advies	Nvt.	Nvt.
Locatiegegevens	Limburg, Sint-Truiden, Ridderstraat, Heilig Hartplein, Schepen Dejonghstraat	
Oppervlakte	Het totale projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 6.750 m ²	
Bounding box coördinaten	xMin, yMin: 207690.84, 167464.66; xMax, yMax: 207853.19, 167561.36	
Kadasternummers	Sint-Truiden: Afd. 1, sectie H, percelen 1053D, 1068 ^E , 1070M, 1071K, 1071L, 1118H en 1120K	
Thesaurusthermen ¹⁰	Sint-Truiden, bureauonderzoek, Ridderstraat, Schepen Dejonghstraat	
Overzichtsplan verstoringen	Zie <i>BIJLAGE 5</i> : Overzichtsplan gekende verstoringen op bestaande toestand (BT)	

⁹ CGP 2019, 48-49.

¹⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus>



Afb. 1: Kadastraal plan met perceelgrenzen en afbakening van het onderzoeksterrein in het rood.



Afb. 2: Uittreksel uit de topografische kaart met afbakening van het onderzoeksterrein in het rood (Uittreksels uit Cartoweb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18008 – www.ngi.be)

1.2 Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied zelf werd tot op heden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

Het terrein ligt volledig binnen de historische stadskern van Sint-Truiden, vastgesteld als archeologische zone (ID 11920).

In de onmiddellijke omgeving van het terrein zijn wel enkele CAI-locaties gekend die gerelateerd kunnen worden aan de middeleeuwse of recentere bewoning, stadsinrichting of infrastructuur. **CAI 207882** duidt het tracé van de middeleeuwse stadsomwalling aan.

1.3 Onderzoeksvragen en randvoorwaarden

Het archeologisch bureauonderzoek heeft als doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken, de bewaringstoestand en de wetenschappelijke waarde ervan en zijn relatie met het landschap. Verder wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor de omgevingsvergunning wordt aangevraagd, van de uitvoeringswijze van deze werken en van de potentiële impact van deze werken op het bodemarchief.¹¹

Gezien het onderzoeksgebied gelegen is in een zone met een hoge densiteit aan bebouwing in het verleden, dient tevens bijzondere aandacht besteed te worden aan de bouwhistoriek in het gebied. Het gaat om een bureauonderzoek in een zone die gelegen is binnen de historische stadskern van Sint-Truiden.

Volgende onderzoeksvragen dienen tijdens het bureauonderzoek behandeld te worden:

- Wat zijn de gekende archeologische gegevens in het projectgebied?
- Welke informatie geven de gekende historische en iconografische gegevens van het projectgebied?
- Hoe is de evolutie van de historische bebouwing van het terrein?
- Wat is de geschiedenis van het landgebruik van het terrein?
- Wat zijn de gekende verstoringen (van de huidige verhardingen, riolering, allerhande leidingen, enz)? Hoe diep gaan deze verstoringen en over welke oppervlakte verspreiden ze zich?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande en gekende bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Is verder aanvullend vooronderzoek noodzakelijk? Indien ja, motiveer de keuze van de te gebruiken methode.

Randvoorwaarden:

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd voor het volledige onderzoeksgebied. Er zijn dan ook geen randvoorwaarden van toepassing.

¹¹ CGP 2019, 48.

1.4 Beschrijving van de geplande bodemingrepen

De initiatiefnemer plant op een ca. 6.750 m² groot terrein de sloop van de gebouwen en latere herontwikkeling op de Broederssite te Sint-Truiden (Prov. Limburg). Het projectgebied situeert zich in het binnengebied tussen het Heilig Hartplein, de Ridderstraat, de Schepen Dejonghstraat en de Luikerstraat.

De huidige omgevingsvergunning omvat louter de sloop van de gebouwen en verhardingen. Voor de toekomstige herontwikkeling van deze site zal een aparte omgevingsvergunning worden aangevraagd.

De geplande bodemingrepen voor de sloop worden hieronder kort besproken (*Afb. 3-4 en BIJLAGE 4*):

Sloop gebouwen

De projectzone wordt grotendeels ingenomen door gebouwen van het voormalige Sint-Trudo-instituut (percelen 1071K en 1071L, samen ca. 2125 m²).¹² Een appartementsblok is net ten westen hiervan langs de Ridderstraat aanwezig (110 m², perceel 1070M, Ridderstraat 21), een woonhuis/kantoorgebouw bevindt zich langs de Schepen Dejonghstraat nr. 18 (ca. 360 m², perceel 1120K). Het tussenliggende terrein was in gebruik als speelplaats (ca. 2185 m², perceel 1071L) en ten westen van de schoolgebouwen situeert zich een achterliggende parking en terras (ca. 1680 m², percelen 1053D, 1068E). In totaal is op deze manier ca. 2595 m² bebouwd en ca. 3865 m² verhard (*BIJLAGE 4a*). Twee kleine zones, nl. ten noorden en oosten van de schoolgebouwen, zijn braakliggend (samen ca. 290 m²).

Momenteel is geweten dat de schoolgebouwen op de percelen 1071K en 1071L quasi volledig onderkelderd zijn. De westelijke vleugel is, vermoedelijk met uitzondering van het voorportaal, over een oppervlakte van ca. 995 m² onderkelderd (incl. de lager gelegen gang langs de zijde van de speelplaats). Hetzelfde geldt voor de noordelijke en oostelijke vleugel (perceel 1071K), die eertijds als fietsenstalling (noordvleugel) en speelkelder (oostvleugel) werd gebruikt, samen over een oppervlakte van ca. 900 m². Een fietsenhelling maakt aansluiting met de Ridderstraat (ca. 75 m²). Vermoedelijk is ook de zone hierrond onderkelderd. Voor de delen die onderkelderd zijn kan van een verstoringsdiepte van ca. 1,8 tot -3,5 m ten opzichte van het maaiveld. Voor de delen die niet onderkelderd zijn, kan uitgegaan worden van een fundering die minstens tot op 80 cm diepte uitgegraven is.

Voor het appartementsblok gelegen langs de Ridderstraat 21 en het woonhuis/kantoorgebouw langs de Schepen Dejonghstraat 18 blijft het tot op heden onduidelijk of deze onderkelderd zijn. Toch kan op basis van keldergaten bij beide panden een kelder vermoed worden. Indien onderkelderd, verwacht men een maximale verstoringsdiepte tot ca. -3 tot -3,5 m onder het maaiveld. Indien dit niet het geval is, verwacht men een maximale verstoringsdiepte van ca. 80 cm.

Binnen de huidige vergunning zullen de gebouwen slechts gesloopt worden tot op het niveau van het maaiveld.

Voor het opbreken en verwijderen van de verhardingen, bestaande uit beton en asfalt (ca. 3865 m²) zullen de verstoringen niet dieper gaan dan de reeds geroerde bodem (ca. 45-50 cm onder het maaiveld).

De bodemingrepen zullen machinaal gebeuren d.m.v. een graafmachine.

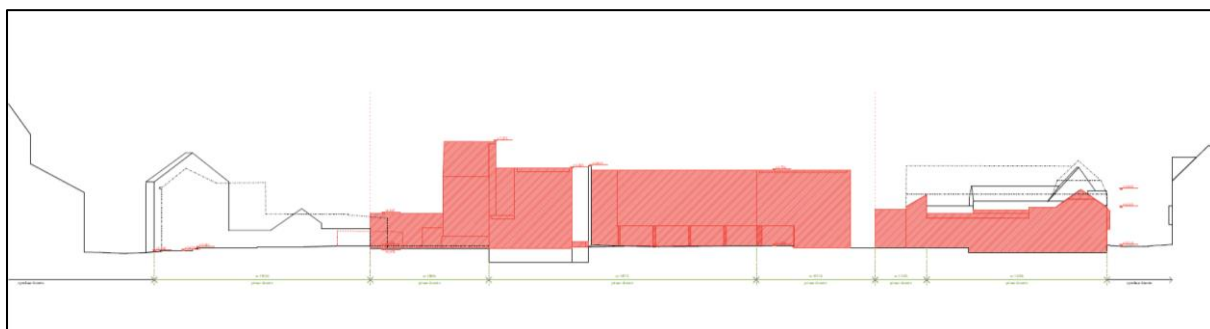
Werfzone

De werfzone bevindt zich volledig binnen het projectgebied. Hiervoor worden geen bijkomende bodemingrepen voorzien.

¹² Een zone van 390 m² ter hoogte van het perceel 1071K is binnen deze oppervlakte niet opgenomen. Het betreft een overdragend volume dat op steunpalen is gefundeerd en waarvan het gelijkvloerse niveau als speelplaats wordt ingenomen.



Afb. 3: Inplantingsplan 'bestaande toestand' van het projectgebied en aanduiding van de geplande werken. (Bron: Bogdan & Van Broeck, schaal 1.500, 04/07/2019, 2019I78).



Afb. 4: Terreinsnede 'bestaande toestand' van het projectgebied (Bron: Bogdan & Van Broeck, schaal 1.200, 04/07/2019, 2019I78).

1.5 Werkwijze, verloop en actoren

Niettegenstaande het bureauonderzoek betrekking heeft op een zone die gekenmerkt wordt door een hoge densiteit aan bebouwing in het verleden, werd ook aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied. Volgende kaarten werden in het kader van dit deelaspect van het vooronderzoek dan ook geraadpleegd: de topografische kaart, de bodemkaart, de bodemerosiekaart, de bodemgebruikskaart, de quartair geologische kaart, de tertiair geologische kaart en *Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (AGIV)*. Voor het projectgebied bestaat geen geomorfologische kaart. Wel werd een beknopte geomorfologische beschrijving opgemaakt door E. Goossens in het toelichtingsboekje bij de Quartair geologische kaart, kaartblad 33, Sint-Truiden.¹³ Deze beschrijving werd eveneens doorgenomen.

Om een inzicht te bekomen in de reeds gekende archeologische waarden binnen het projectgebied en zijn directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris geraadpleegd.¹⁴ Deze online inventaris, opgesteld door het *Agentschap Onroerend Erfgoed* van de Vlaamse Overheid, biedt een overzicht van alle tot nu toe gekende archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Voor zover voorhanden werd gebruik gemaakt van verschillende publicaties die betreffende archeologische vondsten en uitgevoerde opgravingen in de omgeving verschenen. Via het Geoportaal van Onroerend Erfgoed werd eveneens de inventaris van de beschermde archeologische sites, de

¹³ Goossens E. (2007).

¹⁴ <https://geo.onroerenderfgoed.be/> en <http://cai.onroerenderfgoed.be/>

inventaris van vastgestelde archeologische zones en de inventaris van gebieden waar geen archeologie te verwachten valt, geraadpleegd.

Voor het onderzoeksgebied zijn heel wat iconografische bronnen voorhanden. Twee 17^{de}-eeuwse kaarten die via het stadsarchief beschikbaar waren, werden bekeken. Verder werden ook de beschikbare kaarten via *Geopunt* geraadpleegd. Het betreft onder meer *de Villaret-Cassinikaart* (1748), *de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden*, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1770-1778) en *de Vandermaelenkaart* (1846-1854). *De Atlas der Buurtwegen* (ca. 1840) bracht voor het projectgebied, gelegen in de stadskern van Sint-Truiden, geen bijkomende informatie en is daarom niet weergegeven. Ook *de Popp-kaart* (1842-1879) bleek voor het projectgebied niet beschikbaar. Via de website *Cartesius.be* werden de topografische kaarten uit 1873, 1904, 1939, 1969 en 1981, opgemaakt door het Nationaal Geografisch Instituut en zijn voorgangers, bestudeerd. De topografische kaart van 1939 is in het bureauonderzoek opgenomen. De overige kaarten worden niet afgebeeld aangezien ze eenzelfde situatie weergeven. Ook *de Primitieve Kadasterkaart*, die werd aangemaakt met het oog op het systematisch uitwerken van een kadaster, en voor Sint-Truiden werd voltooid in 1843, is via de site *Cartesius* beschikbaar. Ook werden oude luchtfoto's die eveneens via de website *Geopunt.be* (AGIV) ontsloten zijn, bestudeerd.

Om het projectgebied historisch te kaderen werd geput uit een aantal monografieën en artikels, waarvan de referenties zijn opgenomen onder de bibliografie. Via Onroerend Erfgoed werden inzage gevraagd in de beschermingsdossiers van de monumenten ID2972 (Sint-Truiden, Ridderstraat zn) en ID3012 (Regugiehuis Abdij van Herkenrode). Beide panden maken echter deel uit van een groter beschermingsdossier waardoor het inhoudelijke dossier niet erg uitgebreid is.¹⁵ Ook werd contact opgenomen met Thierry Ghys (stadsarchivaris van Sint-Truiden) en Mark Dusart (Geschied- en Oudheidkundige Kring Sint-Truiden) maar dit leverde voorlopig geen bijkomende informatie op. Een grondige studie van de beschikbare archivalische bronnen kan wel bijkomende informatie opleveren voor de middeleeuwse geschiedenis van het onderzoeksgebied, maar een dergelijk onderzoek is van een dusdanige omvang dat dit niet past binnen deze archeologienota.

De ligging van ondergrondse kabels en leidingen werd opgevraagd via KLIP. De initiatiefnemer bezorgde de tot nu gekende informatie over het plangebied.

Een visuele terreininspectie werd uitgevoerd op 12/09/2019. Ook werden foto's aangeleverd door de initiatiefnemer (*BIJLAGE 7*). Op deze wijze kon een beeld bekomen worden van de huidige inrichting en de gaafheid van het onderzoeksgebied.

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door *Inge Van de Staey* van het archeologisch projectbureau Aron bvba en intern begeleid door Petra Driesen.

¹⁵ Mailverkeer Agentschap Onroerend Erfgoed, infopunt (dd. 16/09/2019)

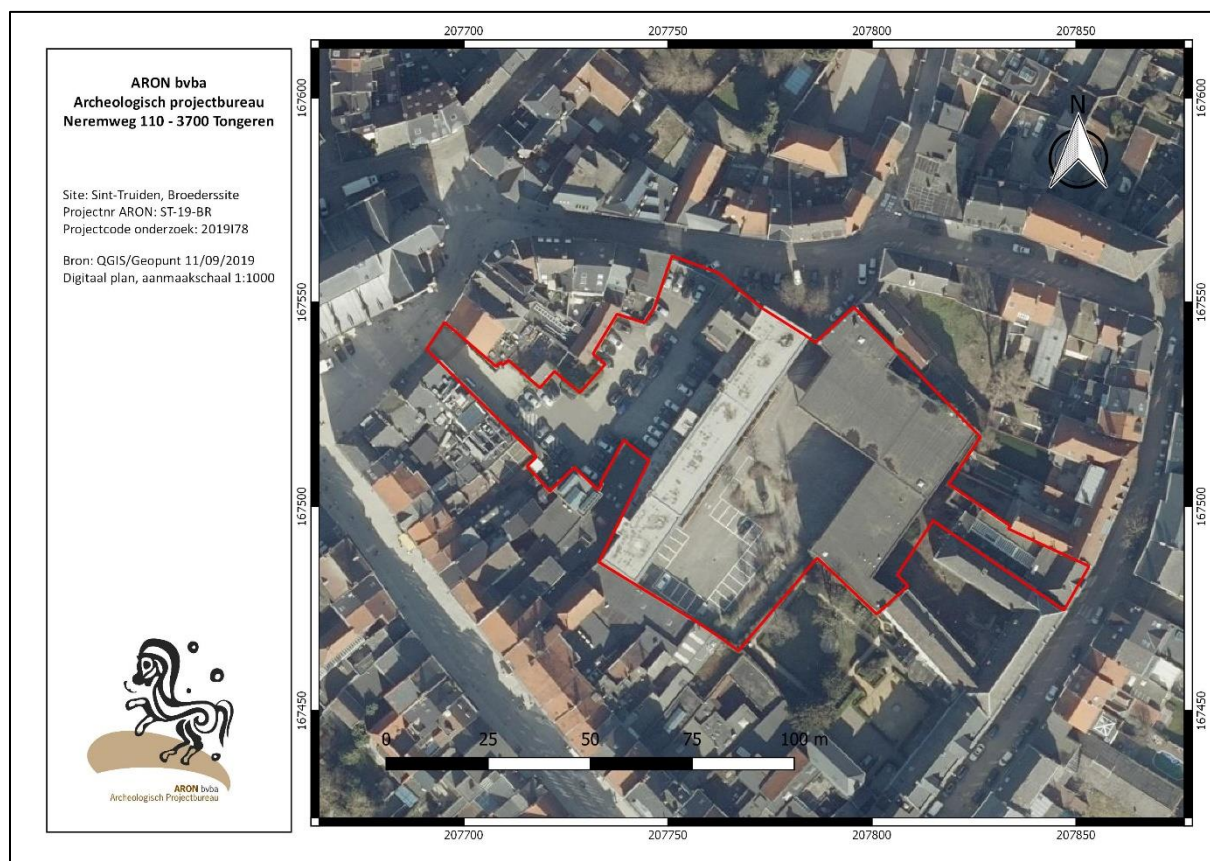
2. Assessment

2.1 Situering van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksterrein heeft een oppervlakte van circa 6.750 m² en is kadastraal gekend als Sint-Truiden: Afd. 1, sectie H, percelen 1053D, 1068E, 1070M, 1071K, 1071L, 1118H en 1120K.

Het terrein situeert zich in het oosten van de historische stadskern en wordt in het noorden begrensd door de Ridderstraat, in het westen door het Heilig Hartplein, in het oosten door de Schepen Dejonghstraat en in het zuiden door panden gelegen langs de Luikerstraat. Het projectgebied is grotendeels bebouwd met gebouwen van het voormalige Sint-Trudo-instituut (Broederssite) (percelen 1071K en 1071L). In het westen worden deze gebouwen, langs de Ridderstraat, begrensd door een appartementsblok (perceel 1070M). Een woonhuis/kantoorgebouw bevindt zich verder langs de Schepen Dejonghstraat 18 (perceel 1120K). De rest van het terrein wordt grotendeels ingenomen door verhardingen die dienst doen/deden als de speelplaats van de school (perceel 1071L) en in het westen als parkeerterrein (percelen 1053D en 1068E) (Afb. 5, BIJLAGE 7). Dit komt overeen met de situatie op de bodembedekkingskaart 2015.

Het onderzoeksterrein ligt volledig in de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Sint-Truiden (besluit ID 11920). Het pand aan de Ridderstraat, deel uitmakend van het latere Sint-Trudo-instituut is vastgesteld en beschermd onder ID2972 (cfr. Burgerhuis). Perceel 1118H maakt deel uit van de bescherming onder ID3012 (cfr. Refugiehuis Abdij van Herkenrode)



Afb.5: Kleurenorthofoto met aanduiding van het onderzoeksterrein (rood).

Sint-Truiden is gelegen in het zuidwesten van de provincie Limburg, in de Haspengouwse leemstreek. Het glooiende reliëf van de Haspengouwse leemstreek wordt doorsneden door talrijke zijtakken van de Gete. Sint-Truiden ligt in en langs de vallei van de Cicindriabeek. Deze beek ontspringt ten zuiden van de stad, loopt via de

Beekstraat het centrum in en verlaat de stad in het noordoosten (Afb. 6).¹⁶ Het projectgebied is gelegen ten oosten van de beekvallei van de Cicindria. Deze beek – die in de binnenstad voor een groot deel overwelfd is en niet in het straatbeeld zichtbaar is – stroomt ca. 195 m ten westen van het plangebied, onder de huidige Beekstraat en Abdijstraat.

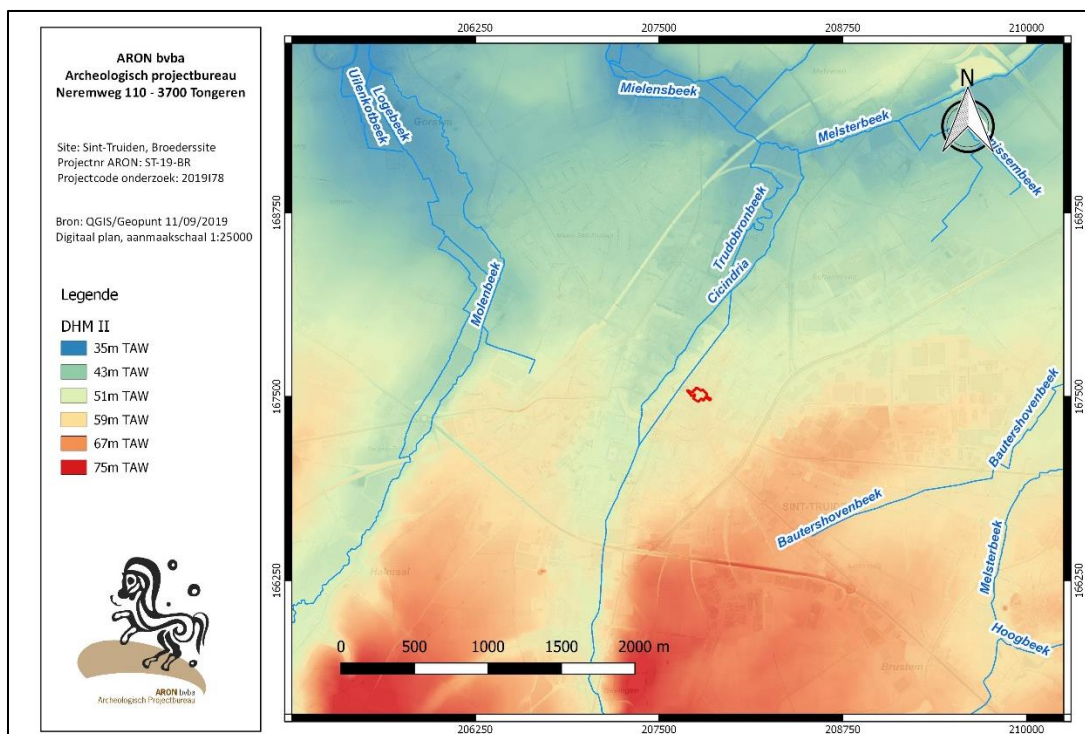
Het projectgebied is op een noordelijke uitloper van een meer zuidoostelijk gelegen leemrug gelegen. Het terrein zelf is eerder vlak en kent een hoogte tussen ca. 54,9 en 55,25 m TAW. Een licht hoogteverschil wordt in het westen, naar het Heilig Hartplein (54,5 m TAW), overbrugt met enkel trappen (Afb. 7 en Afb. 8).

De tertiaire ondergrond van het volledige centrum van Sint-Truiden betreft *de Formatie van Hannut* (Afb. 9, Bruin). Deze bestaat uit grijsgroen fijn zand met soms dunne kleihoudende intercalaties met plaatselijk zandsteen. Meer naar onder toe bevat deze formatie meer klei.

Volgens de quartairprofieltypekaart worden de tertiaire afzettingen in het projectgebied afgedekt door een dun pakket Haspengouw Leem (ca. 1 m) met daarboven een dik (3 à 4 m) pakket Brabant Leem (Afb. 10, Lichtoranje). Net ten westen bestaan de quartaire afzettingen uit een dun pakket Brabantleem (ca. 1 m) bovenop een dik pakket Haspengouwleem (3 à 4 m) (Afb. 10, Donkeroranje) en in de vallei van de Cicindria uit beekalluvium (Afb. 10, Paars). *Colluvium* (Afb. 10, Felgroen) is ca. 125 m in noordoostelijke richting en 175 m in oostelijke richting aanwezig, waar de uitloper van een droogdal van de Cicindria wordt aangeduid.

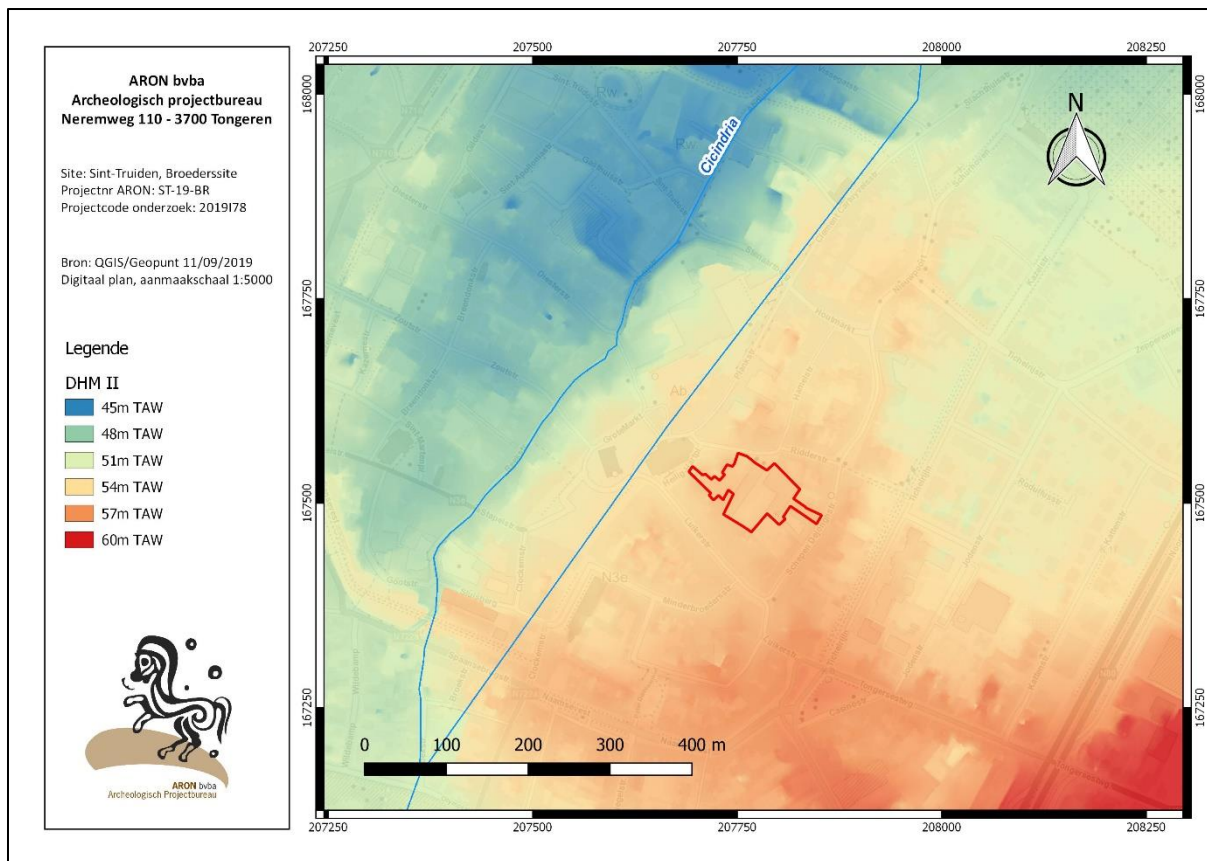
Op de bodemkaart (Afb. 11) staat de volledige stadskern van Sint-Truiden aangeduid als bebouwde zone (OB). De gronden rond de stad worden, afhankelijk van de topografische situatie, gekenmerkt door droge en natte leembodems.

De *potentiële bodemerosiekaart uit 2019* (Afb. 12) geeft geen informatie weer met betrekking tot het onderzoeksgebied. Percelen rondom de stad worden gekenmerkt door een verscheiden kans op bodemerisatie, van zeer laag (lichtgroen) tot hoog (rood). Het hele onderzoeksgebied wordt ingenomen door gebouwen en verhardingen en zal daarom momenteel geen erosie kennen. Ook in oorsprong speelde erosie vermoedelijke eerder een geringe rol.

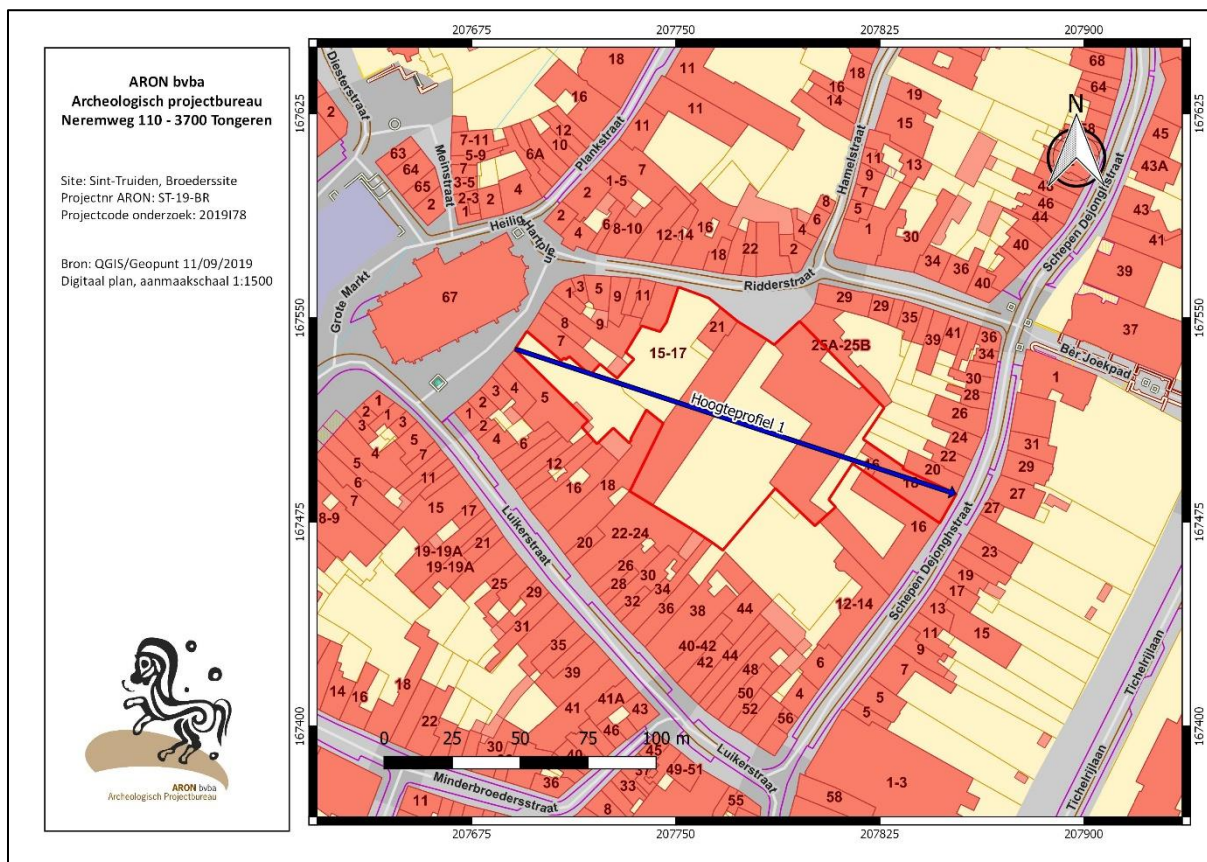


Afb. 6: Uittreksel uit het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II met afbakening van het onderzoeksterrein in het rood. (Uittreksel uit Cartoweb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18008 – www.ngi.be).

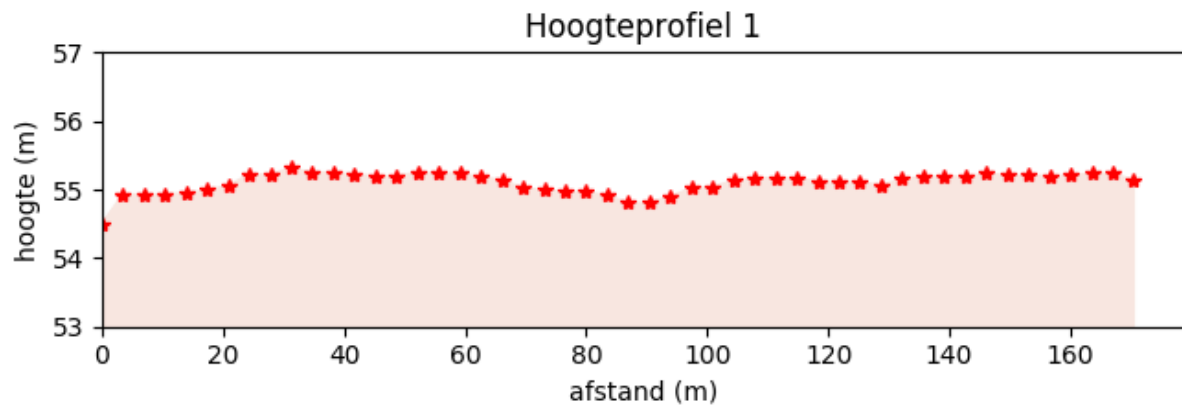
¹⁶ De Winter 2010, 2-3.



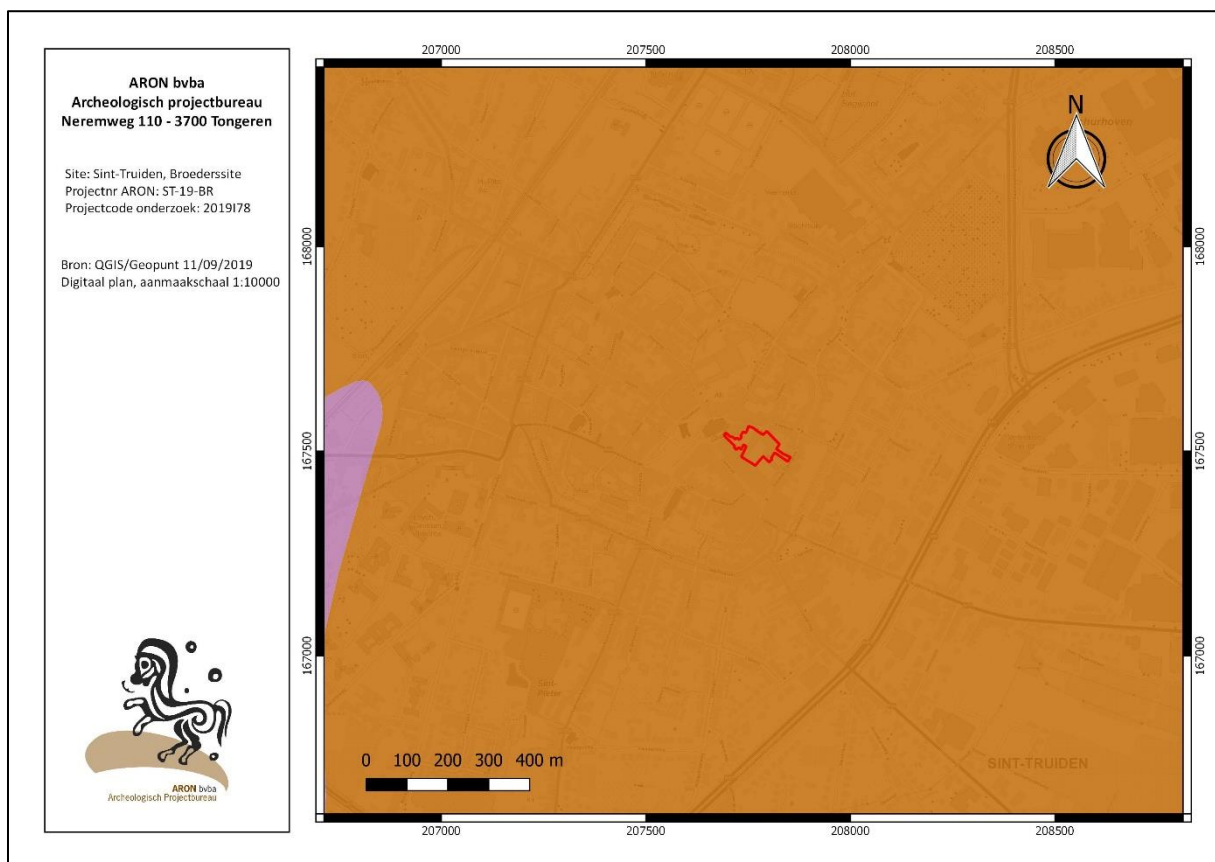
Afb. 7: Uittreksel uit het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II met afbakening van het onderzoeksterrein in het rood.



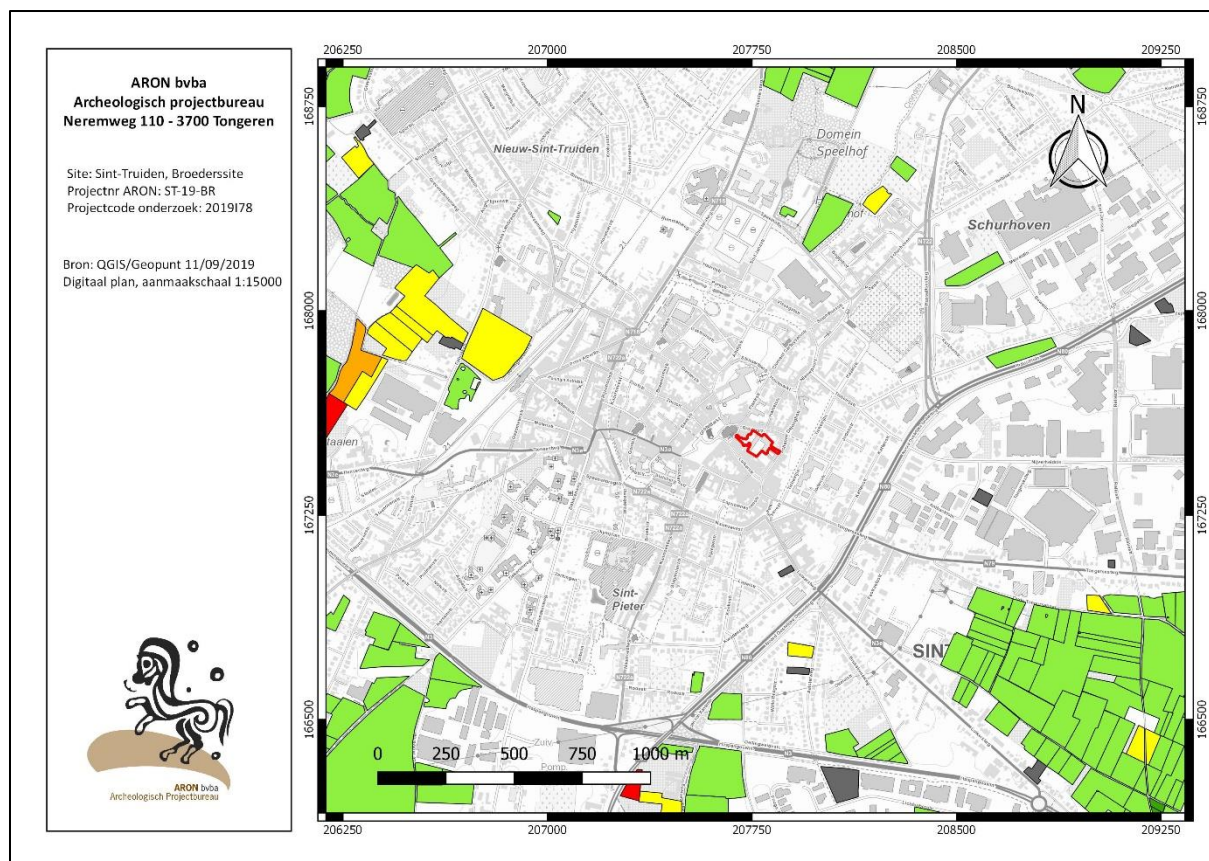
Afb. 8.1: Situering hoogteprofielen (blauw) op het onderzoeksterrein (rood).



Afb. 8.2: Hoogteprofiel van het onderzoeksterrein (QGIS/Geopunt, digitaal plan, dd. 10/09/2019, 2019178).



Afb. 9: Uittreksel tertiaire kaart en met afbakening van het projectgebied in het rood (paars: Formatie van Sint-Huibrechts-Hern; Oranjebruin: Formatie van Hannut). (Uittreksel uit Cartoweb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18008 – www.ngi.be).



Afb. 12: Potentiële bodemosiekaart per perceel 2019 met aanduiding van het projectgebied in het rood (Uittreksels uit Cartoweb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18008 – www.ngi.be).

2.2 Historische situering

2.2.1 Beknopte historiek van Sint-Truiden

De stad Sint-Truiden is in de vroege middeleeuwen organisch gegroeid rond de abdij die er door Trudo, een edelman van Frankische afkomst, rond het midden van de 7^{de} eeuw werd gesticht op het familiaal domein 'Sarchinium'. Dit uitgestrekte domein werd gesticht op een verhevenheid langs de Cicindriabeek die het domein in het westen begrenste. Verder was het domein aan drie zijden omgeven door een dicht woud. Dit neemt niet weg dat reeds in de Romeinse periode (of vroeger?) bewoning aanwezig was op of rond deze locatie.

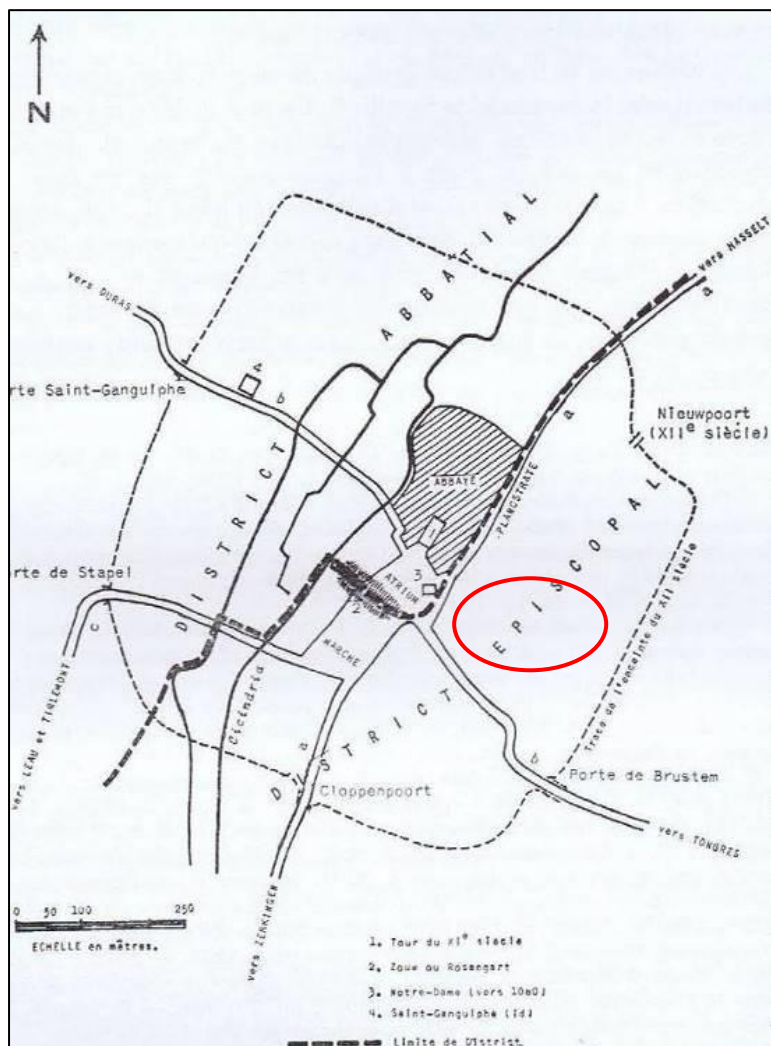
Na de dood van Trudo groeide al gauw een kleine nederzetting uit rond de abdij. Bedevaarders kwamen van heinde en ver om het graf van Trudo te bezoeken en de mirakels te aanschouwen die deze heilige verrichtte. Door haar uitstraling trok de abdij dan ook al vlug geïnteresseerden aan die zich in de buurt vestigden of zich als lijfeigenen aan de abdij schonken. De eerste bewoning ontstond dan ook rondom de verschillende wegen die naar het klooster leidden. In de 11^{de} eeuw was de nederzetting rond de abdij door toenemende handel reeds uitgegroeid tot een versterkte stad, *Oppidum Sancti Trudonis*.¹⁷

De centrale plaats daarbij was de Markt. Deze was in twee verdeeld door de 'Zouw', de grenslijn tussen de gebieden waarover de abt van de Sint-Trudoabdij en dat waarover de bisschop van Metz, later de prins-bisschop van Luik, gezag over hadden. De grens liep over de Markt waar nu het stadshuis is gelegen en splitste het plein op in de Grote Markt (ten westen) en de Groenmarkt (ten oosten).¹⁸ Verder liep deze grens achter de Onze-Lieve-Vrouwkerk langs de Heilig-Hartplein en de huidige Plankstraat in noordelijke richting de stad uit (Afb. 13).¹⁹

¹⁷ De Winter 2010, 2.

¹⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/4672>

¹⁹ Driesen ea. 2009



Afb. 13: Pre-stedelijk Sint-Truiden met aanduiding van de grenslijn tussen het gebied waarover de abt, en dat waarover de bisschop van Metz, later de prins-bisschop van Luik, jurisdictie had, waartoe ook het onderzoeksterrein behoorde (rood) (Bron: Charles 1965, 109).

Een aarden omwalling uit de 11^{de} eeuw werd in 1129 vervangen door een stenen vestingsmuur. Deze omwalling werd in 1675 afgebroken, al is het verloop ervan nog steeds zichtbaar in het stratenplan.²⁰ De stad kende voornamelijk in de middeleeuwen een grote bloeiperiode dankzij onder meer de lakennijverheid en handel. Na deze rijk periode kende de stad een terugval. Het is vooral de fruitteelt die Sint-Truiden vanaf het einde van de 19^{de} eeuw deed heropleven en de stad lieten uitgroeien tot haar huidige grenzen.²¹

2.2.2. Beknopte geschiedenis van het onderzoeksterrein

Het stratenpatroon en de vorm van de stad, zoals ze afgebakend was door de omwalling, veranderde in de loop der tijd nauwelijks. Op de oudste bekende kaarten van Sint-Truiden uit de 17^{de} eeuw (zie *infra*, Afb. 15 en Afb. 16) is het plangebied goed te situeren tussen het huidige Heilig Hartplein, de Ridderstraat, de Schepen Dejonghstraat en de Luikerstraat.

De Schepen Dejonghstraat, de voormalige *Cuystraete* (mogelijk duidend op "cuy" of leem in de ondergrond) en latere *Koeistraat*, was vlak bij de wallen gelegen en tot het verdwijnen van de vesting een weinig belangrijke straat. De vroegste gebouwen in deze straat, en tevens markante elementen zijn het voormalig Refugiehuis van de Abdij van Herkenrode (nr. 16) en het voormalig klooster der Cellebroeders (nr. 20-24).²²

²⁰ <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/140054>

²¹ Reygel et al. 2012, 3-4.

²² <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/4689>

Hoe het oude klooster van de Cellebroeders er precies uitzag is voorlopig niet geweten. Wel is gekend dat in 1717 het klooster werd uitgebreid, waardoor het de oppervlakte kende zoals het in 1842 door de Zwartzusters als weeshuis in gebruik werd genomen en in 1935 werd verkocht. In 1775 werd door de Cellebroeders de vraag gesteld om hun kloosterkerk, die door ouderdom bouwvallig was geworden, te mogen afbreken en door een nieuwe te vervangen. Of een nieuwe kerk werd gerealiseerd, blijft voorlopig echter onzeker. Hoewel de Zwartzusters bij de aankoop van de gebouwen in 1842 laten optekenen dat er geen kerk was in het oude Cellebroederscomplex, is op de kadasterkaart van 1843 een gebouw getekend (zie *Afb. 20*, zie *infra*). Vermoedelijk is dit de oude kerk van de Cellebroeders, die reeds in 1775 'ruïneus' en te klein was. Door het gebruik als voedselopslagplaats tijdens het Franse bestuur zal de toestand van dit gebouw er zeker niet op vooruit gegaan zijn. Het gebouw werd dan ook gesloopt om plaats te maken voor de nieuwe kerk. Op 7 augustus 1844 werd de eerste steen van de nieuwe kapel gelegd en op 25 januari van het daaropvolgende jaar werd deze reeds plechtig ingewijd. Het klooster werd gedurende de laatste 150 jaar dusdanig verbouwd dat het gebouw nauwelijks als klooster herkenbaar blijft. Na het gebruik als meisjesweeshuis werden de gebouwen opgedeeld in enkele woonhuizen.²³

Ten zuiden van het Cellebroedersklooster was het Refugiehuis van de Abdij van Herkenrode gelegen. Refugiehuizen, vaak deel uitmakend van abdijen, hadden verschillende functies. Zo dienden ze dikwijls als opslag- en overslagplaats van producten. Daarnaast waren deze huizen ook een overnachtingsplaats voor reizende monniken of ambtenaren. En ten slotte waren ze bij gelegenheid ook wel eens een toevluchtsoord, vooral tijdens de godsdienstoorlogen op het einde van de 16^{de} eeuw.²⁴ De archivalia van het Refugiehuis van de Abdij van Herkenrode zijn tot op heden amper onderzocht.²⁵ Gekend is dat na de Franse Revolutie de refugiehuizen die nog in het bezit waren van de abdijen, openbaar verkocht werden. Dit was ook het geval voor het refugiehuis van de Abdij van Herkenrode. In 1884 werd het gebouw door parochianen van de Onze-Lieve-Vrouwekerk aangekocht en herbouwd om als school van de broeders van de Christelijke scholen te gebruiken.²⁶

De Ridderstraat was één van de secundaire wegen van de stad, die mogelijk uitliep op 'De Papsack', een toren van de vesting. De straat is mogelijk zogenaamd naar het vroegere refugiehuis "Minnepoort" der Duitse Ridderorde, dat in 1602 in deze straat werd opgericht.²⁷ Hoewel de juiste locatie van dit refugiehuis tot op heden onbekend blijft, is het mogelijk dat dit zich ter hoogte van het onderzoeksterrein bevond. De gebouwen werden later gebruikt door de rijkswacht en nog later bij het Sint-Trudo-instituut opgenomen. De huidige schoolgebouwen werden in het begin en in de loop van de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw opgericht.

Het burgerhuis, ten oosten hiervan, zou in de kern dateren uit de tweede helft van de 18^{de} eeuw.²⁸ In 1904 werd het huis, toen beschreven als *renteniershuis met achtergebouw, koetshuis en hof* verkocht en vermoedelijk vanaf dan mee in het schoolgebouwen van de Broeders opgenomen (zie *infra*). Op het historisch kaartmateriaal (zie *infra*) is evenwel zichtbaar dat ook op deze locatie reeds voor de tweede helft van de 18^{de} eeuw bebouwing aanwezig was. Hetzelfde geldt voor de reeds afgebroken huizen in het westen van het projectgebied, langs het Heilig Hartplein en ten westen van de huidige schoolgebouwen langs de Ridderstraat.

23 Duchateau 2009, 19; Ghys 2009b, 27-29.

24 Smeesters 2009, 61-63.

25 Een aanzet in het archiefonderzoek werd getracht te geven naar aanleiding van een in het OMD verschenen artikel maar bleek geen sinicure (zie Boekstal 2009, 66-72). Een archiefonderzoek binnen de huidige studie zou ons ook te ver leiden. Het merendeel van deze gebouwen blijft immers behouden.

26 Smeesters 2009, 61-63.

27 <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/4687>

28 <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/22909>

2.2.3. Het onderzoeksterrein op iconografische en cartografische bronnen

Een overzicht van de iconografische bronnen en historische kaarten, met hun belangrijkste aanduidingen in het onderzoeksgebied, wordt in onderstaande paragraaf gegeven.

Op de oudste gekende kaart van Sint-Truiden uit de 17^{de} eeuw (*Afb. 14*) is het ganse projectgebied bebouwd langs de wegen, de rest van het terrein was als tuin in gebruik. Langs de Ridderstraat is centraal wel een vleugel zichtbaar die dwars het perceel inloopt. Ook ten westen hiervan zijn meerdere structuren dieper in het perceel zichtbaar. De bebouwing langs de huidige Schepen Dejonghstraat wordt in het noorden begrensd door de kerk van de Cellebroeders en in het zuiden door het Refugiehuis van de abdij van Herkenrode.

Een kaart van de stad Sint-Truiden van L. Sterken (Afb. 15), naar de eind 17^{de} eeuwse kaart van L. Warnouts uit het register van de goederen van de abdij (1697), duidt het projectgebied aan tussen de Brusthemstraete (ten zuiden, nr. 32, cfr. huidige Luikerstraat) de Ridder-Straete (ten noorden, nr. 48), en de Koeij-Straete (ten oosten, nr. 50, cfr. huidige Schepen Dejonghstraat). Langs laatstgenoemde wordt het klooster van de Cellebroeders weergegeven (nr. 31).

De Villaret-Cassinikaart (Afb. 16, ca. 1745-1748) geeft eerder een schematisch beeld van het projectgebied. Toch kan het terrein – dat zich bevindt in het bouwblok ingesloten door het huidige Heilig-Hartplein (westen), de Ridderstraat (ten noorden), de Schepen Dejonghstraat (ten oosten) en de Luikerstraat (ten zuiden) – goed gesitueerd worden. Ter hoogte van de Schepen Dejonghstraat lijkt water aanwezig, met de weergave van een brug richting de Ridderstraat. De aangeduide bebouwing in het oosten, met name een rond een binnenkoer omsloten vierkante bebouwing, geeft mogelijk het Cellebroedersklooster dan wel het Refugiehuis van de Abdij van Herkenrode weer.

Op de Hist. Militaire kaart (Afb. 17, ca. 1746-1771) en de Ferrariskaart (Afb. 18, 1771-1778) is het terrein langs de straatzijde quasi volledig bebouwd. Enkel in het westen, ter hoogte van het Heilig Hartplein, lijkt dit niet het geval. Het achterliggende perceel, centraal op het projectgebied ter hoogte van de huidige parking, lijkt wel bebouwd. Ter hoogte van de Ridderstraat loopt de bebouwing langs de straatzijde zuidelijk door in de achterliggende tuinen die de rest van het projectgebied innemen. Verder is in het oosten, net ten noorden van het projectgebied, de kerk van het Cellebroederklooster langs de Schepen Dejonghstraat zichtbaar.

*Een reconstructietekening van Jozef Matthijs (toestand ca. 1820, Afb. 19) geeft een situatie weer die gebaseerd is op het Primitief Kadasterplan (zie *infra*, Afb. 20). Het projectgebied, ingesloten tussen de Ridderstraat, Cuystraat (Schepen Dejonghstraat) en Brustemstraat (Luikerstraat), is opnieuw volledig langs de straatzijde bebouwd. Zo ook het perceel langs het huidige Heilig Hartplein dat tot diep binnen het bouwblok is volgebouwd. Ook langs de Ridderstraat is het terrein diep in het perceel bebouwd met centraal volgens de reconstructietekening het refugiehuis van de Duitse Orde (Minnepoort, nr. 29). Ten westen en noordoosten hiervan zijn meerdere (burger)huizen zichtbaar. Ook in het oosten is het terrein met een woonhuis bebouwd. Dit wordt in het noorden door het domein van de Cellebroeders en in het zuiden door het refugiehuis van de Abdij van Herkenrode (nr. 28) begrensd.*

Op deze kaart evenals op het Primitief Kadasterplan (ca. 1843, Afb. 20) is te zien dat het grondplan van het refugiehuis van de Abdij van Herkenrode bestond uit een gesloten trapezium. In het noorden was een kleine aanbouw aanwezig, deel uitmakend van het huidige projectgebied (cfr. perceel 1118H). Westelijk van het refugiehuis was een groot onbebouwd perceel aanwezig met ten noorden hiervan, in het blauw aangeduid, het refugiehuis van de Duitse Orde (?).

Op een kadasterschets van 1887 van het refugiehuis van de Abdij van Herkenrode (Afb. 21) is te zien hoe het vierkante complex omgebouwd werd naar een U-vormige constructie. De achtergevel (westelijke gevel) werd hierbij volledig gesloopt en het perceel werd in het westen rechtgetrokken. De aanbouw in het noorden bleef echter behouden en was reeds vergroot, zodanig het volledige perceel 1118H bebouwd was. Deze verbouwing werd uitgevoerd in opdracht van de broeders die er een school (latere Sint-Trudo-instituut) in onderbracht. Het plan hiervoor werd getekend door architect Serrure in 1885.²⁹

²⁹ Boekstal 2009, 66.



Afb. 14: Overzicht en detail uit een kaart van Sint-Truiden met situering van het onderzoeksgebied (datering onbekend, begin 17^{de} eeuw?, Stadsarchief Sint-Truiden).

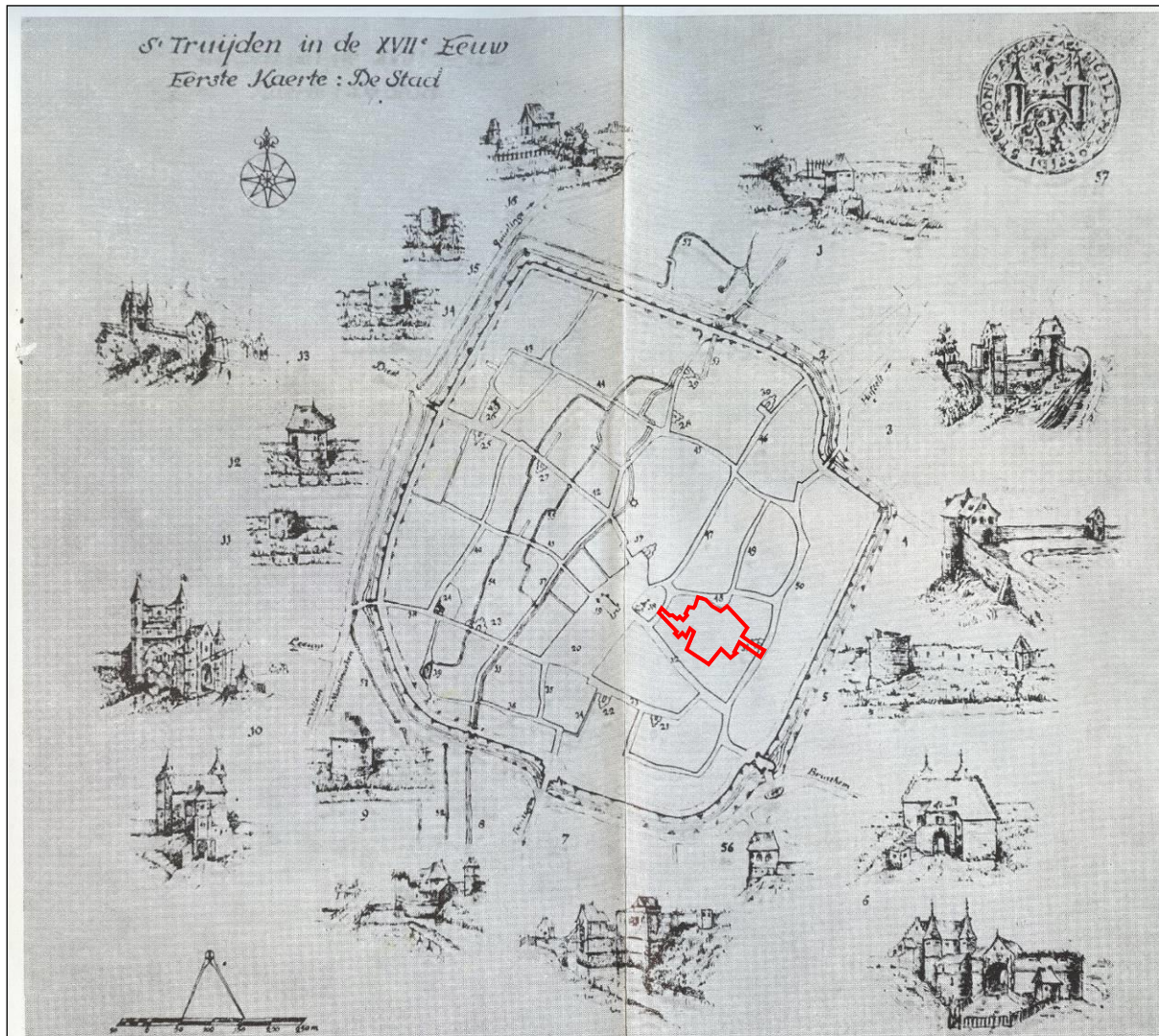
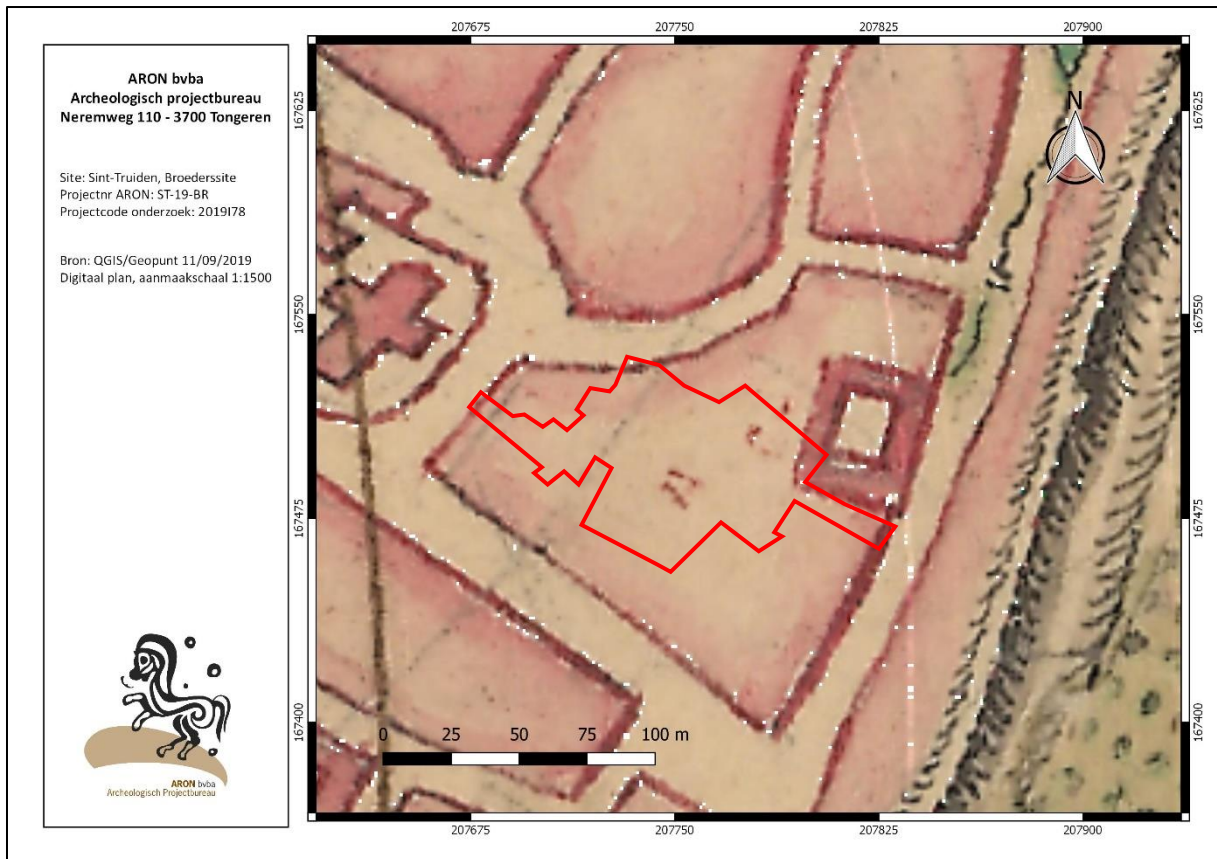


Fig. 10. — Saint-Trond au XVII^e siècle d'après L. Warnouts (1697)
Croquis de L. Sterken

Explicatie der cijfers

- | | | |
|--|--|--------------------------------|
| 1 Vissegat van buijten de Stad gezien. | 20 Merckt. | 39 Goot-straete. |
| 2 Vilpeert. | 21 Conuent der Capuciners. | 40 Nieuwen Steenweg. |
| 3 Nieuw-Poorte gezien van de vesten aen Vilpeert. | 22 Minder-Broeders. | 41 Saut-Straeete. |
| 4 De Rotse gezien van aen Vilpeert. | 23 Gasthuijs. | 42 Steen-Straeete. |
| 5 Draijbus en cleijn powder toerken. | 24 Kereke van S ^t Marten. | 43 Bleu-Straeete. |
| 6 Brusthem-Poorte van binnen en buijten de Stad gezien. | 25 Jerusalem. | 44 Vettebroueck. |
| 7 Kloppem-Poorte van buijten de Stad gezien. | 26 Kereke van S ^t Gangelof. | 45 Bergh. |
| 8 Conisgat van buijten de Stad gezien. | 27 Seminarium. | 46 Schuerhoven-Straeete. |
| 9 Diefstoren en 't Huijsken. | 28 Stenart. | 47 Planck-Straeete. |
| 10 Stapel-Poorte van buijten en binnen de Stad gezien. | 29 Grouwsusters. | 48 Ridder-Straeete. |
| 11 Vreulinx. | 30 Capucienens. | 49 Hamel-Straeete. |
| 12 Voetbogen. | 31 Cellebroeders. | 50 Koeij-Straeete. |
| 13 S ^t Gangelofs-Poorte van buijten de Stad gezien. | 32 Brusthemstraete. | 51 Cicindria. |
| 14 Gangelofken. | 33 Verckens-Merckt. | 52 S ^t Trudo Borne. |
| 15 Schildwachthuijs. | 34 Minder Broeders Stege. | 53 Leegebeek. |
| 16 Groete Ark van buijten de Stad gezien. | 35 Kloppem-Straeete. | 54 Groete Vleijminxgracht. |
| 17 Abdije. | 36 Luijs-Berg. | 55 Cleyne Vleijminxgracht. |
| 18 Kereke van ons L.-Vrouwe. | 37 Deijck-Straeete. | 56 Roggebrood. |
| 19 Stadt-huijs. | 38 Stapel-straete. | 57 Stadszegel 1657-1673. |

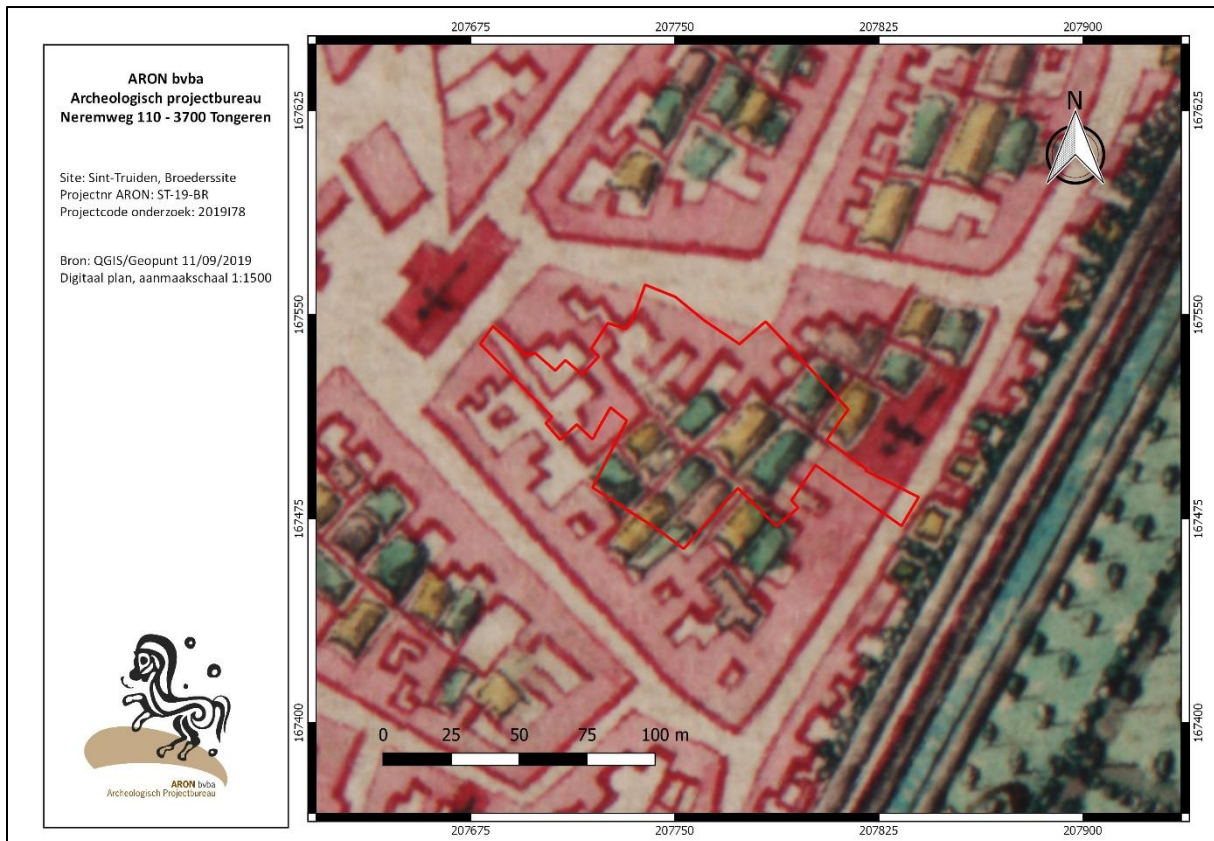
Afb. 15: Sint-Truiden einde 17de eeuw door L. Sterken, naar L. Warnouts (Bron : Charles 1965, Fig. 10).



Afb. 16: Villaretkart (1745-1748) met aanduiding van het onderzoeksterrein (rood).



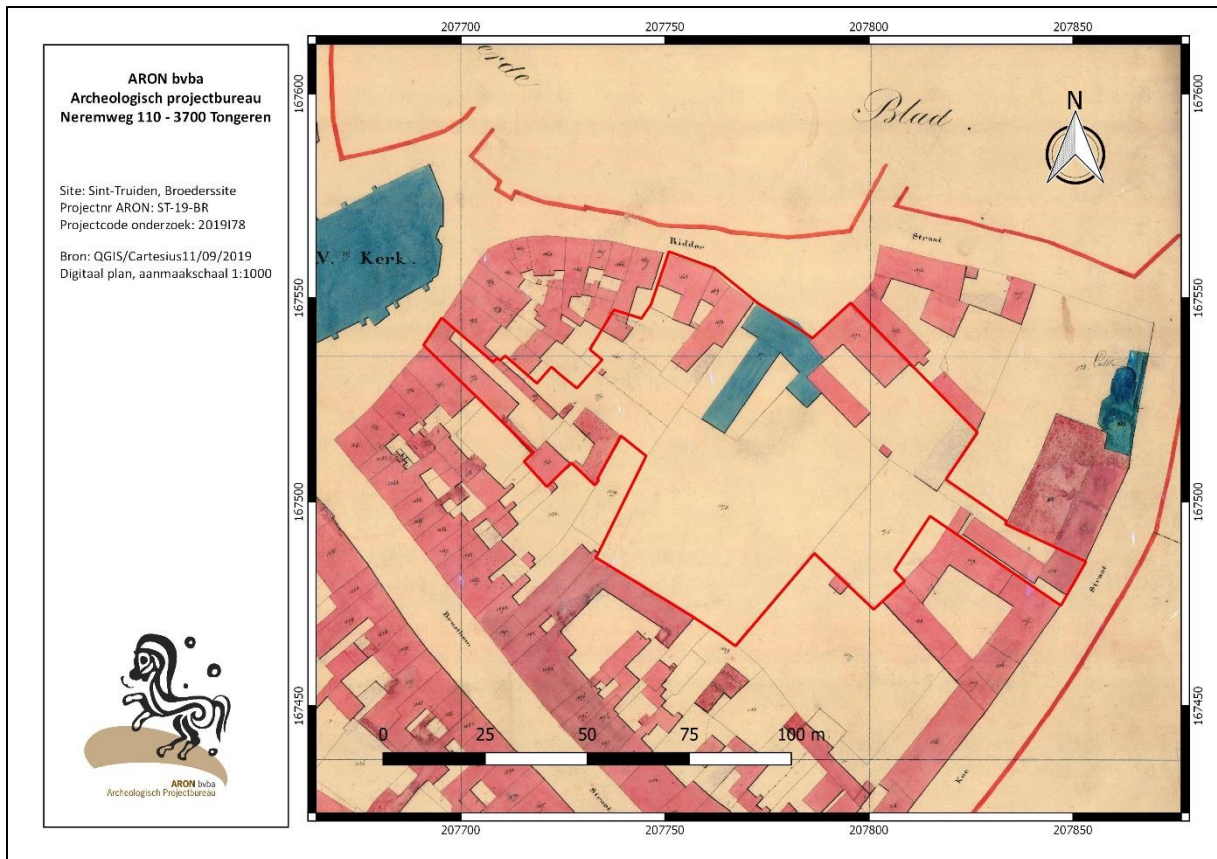
Afb. 17: Historisch militaire kaart van de Oostenrijkse-Hongaarse Monarchie (1746-1771) met situering van het projectgebied. (Bron: <http://mapire.eu/en/map/fms-habsburg-netherlands/?zoom=8&lat=50.49323&lon=4.71103>).



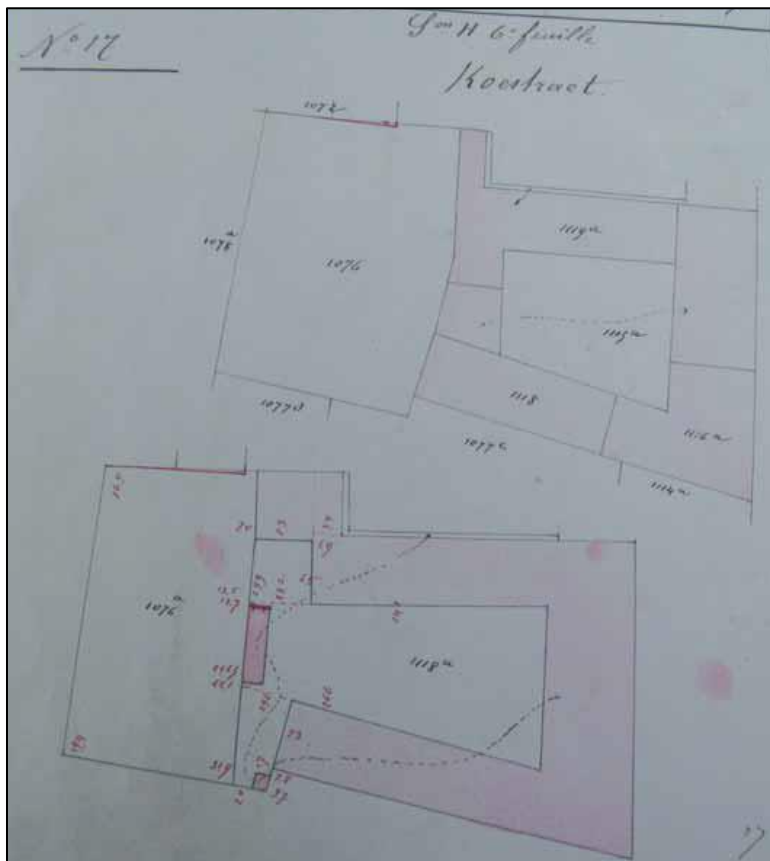
Afb. 18: Detail uit de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgesteld op initiatief van Graaf de Ferraris (1771-1778) met situering van het onderzoekerrein (rood).



Afb. 19: Reconstructietekening van Jozef Matthijs die een beeld weergeeft van ca. 1820. De rode lijn ter hoogte van het huidige Heilig Hartplein geeft de grens aan tussen het gebied waarover de abt, en dat waarover de bisschop van Metz, later de prins-bisschop van Luik, jurisdictie had (Bron: Stadsarchief Sint-Truiden).



Afb. 20: De Primitieve Kadasterkaart (ca. 1843) van de binnenstad van Sint-Truiden met aanduiding van het onderzoeksterrein (rood).



Afb. 21: Kadasterplan 1887, refugehuis van de abdij van Herkenrode, Boekstal 2009, 64.

Het Sint-Trudo-instituut werd in de loop van de 20^{ste} eeuw uitgebreid en nam naast het refugeehuis van Abdij van Herkenrode ook het volledige oostelijke gedeelte van het projectgebied in. Op basis van oud fotomateriaal en een uitgave van het 100-jarige bestaan van de school³⁰ kan de bouw tot de huidige situatie verder geschetst worden.

In 1904 werd het huis Siaens (Burgerhuis op perceel 1072 Prim. Kadasterplan) verkocht (Afb. 22). Het huis werd in 1907 aangekocht door de "Parochiale werken" waarna het pand aan het domein van de Broeders werd toegevoegd (Afb. 23). In de achtertuin van het huis werden vier klassen gebouwd. In een latere periode werd de gelijkvloerse verdieping weggebroken en de verdieping rustte vanaf dan op palen, waardoor de leerlingen bij regenweer konden schuilen (Afb. 24). Aansluitend aan de meest zuidelijke vleugel van het voormalige refugium van de abdij werden zes klassen voor de lagere school gebouwd (Afb. 25).³¹



Afb. 22, links: Verkoop Burgerhuis, toenmalig perceel 1072 (cfr; Prim kadaster) (Bron: De Tram, 16 april 1904).

Afb. 23, rechts: Voorgevel van het huis Siaens, na ingebruikname bij de school, begin 20^{ste} eeuw? (Bron: Facebookgroep Sint-Trudo instituut – De Broeders).



Afb. 24, links: Galerij achteraan het huis Siaens, na het weghalen van de onderste klaslokalen, datering onbekend: 1^{ste} helft-midden 20^{ste} eeuw? (Bron: Facebookgroep Sint-Trudo instituut – De Broeders).

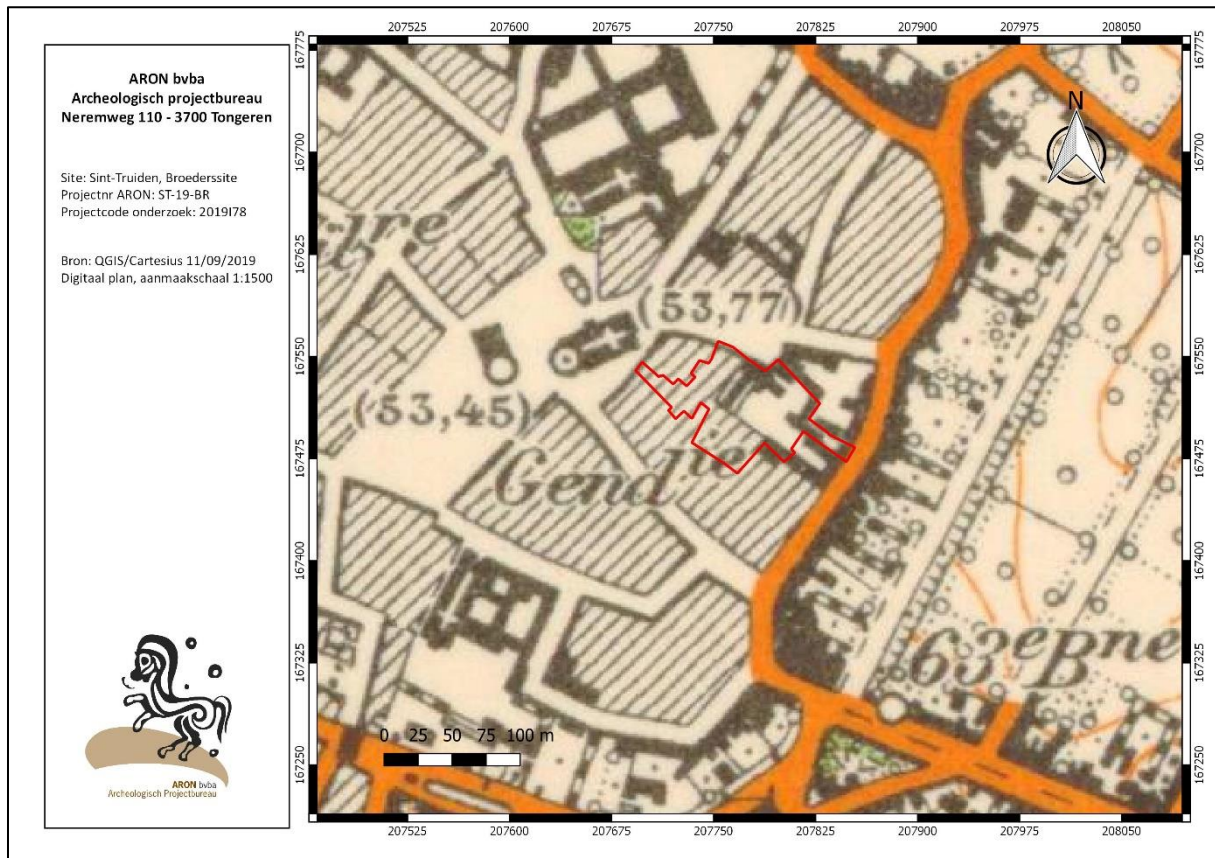


Afb. 25, rechts: nieuwe vleugel aansluitend aan het refugeehuis, datering onbekend: 1^{ste} helft-midden 20^{ste} eeuw? (Bron: Facebookgroep Sint-Trudo instituut – De Broeders).

³⁰ Zie Philippaerts ea. 1985.

³¹ Philippaerts ea. 1985, 35-36.

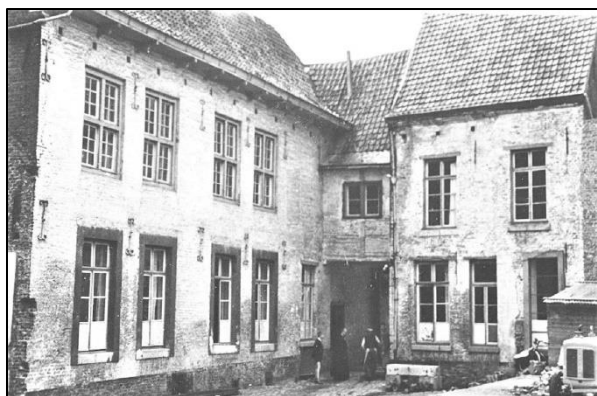
Deze gebouwen zijn ook zichtbaar op *de topografische kaart van 1939 (Afb. 26)*, waar de gebouwen van het voormalige refugiehuis van de Duitse Orde (perceel 1071, cfr. Primitief Kadasterplan) als rijkswachtkazerne (*gendarmerie*) werd ingenomen (Afb. 27-Afb.29)). Het achterliggende terrein was als tuin in gebruik (Afb. 30).



Afb. 26: Topografische kaart uit 1939 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood).



Afb. 27: Zicht op de gevel van het voormalige huis Siaens en rechts de rijkswacht, datering onbekend: 1^{ste} helft-midden 20^{ste} eeuw? (Bron: Facebookgroep Sint-Truiden vroeger en nu).



Afb. 28, links: Achterzijde rijkswacht, datering onbekend (Bron: Facebookgroep Sint-Truiden vroeger en nu).

Afb. 29, rechts: Rijkswacht, datering onbekend: 1^{ste} helft-midden 20^{ste} eeuw? (Bron: Philippaerts ea. 1985, 39).



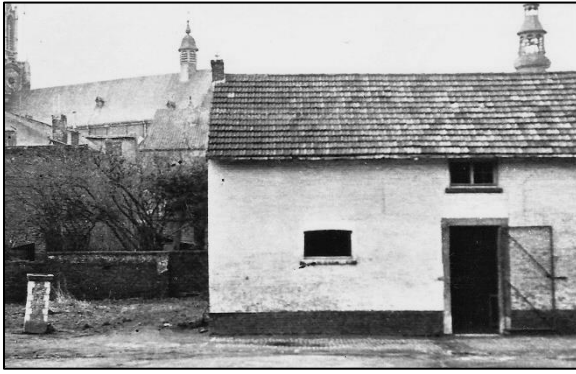
Afb. 30: Zicht tuin ten tijde van de rijkswacht, jaren '30 20^{ste} eeuw? (Bron: Facebookgroep Sint-Trudo instituut – De Broeders).

Na jarenlange onderhandelingen kwamen de broeders definitief in het bezit van de rijkswachtkazerne. De officiële verkoopacte werd verleden in 1949. De stallingen van het voormalige refugium/rijkswachtkazerne werd meteen omgebouwd tot fietsenstalling, de kamers werden klassen. De tuin werd aangehoofd en fungeerde vanaf dan als speelplaats voor de leerlingen (Afb. 31).³²

Pas in 1960 werden de gebouwen van de rijkswacht afgebroken waarna de huidige westelijke schoolvleugel in de jaren '60 werd opgetrokken. In het huis Siaens bleven klassen ingericht (Afb. 32-38). Ook hier werd echter de gebouwen rond ca. 1976 afgebroken, enkel de voorgevel werd behouden (Afb. 39-Afb. 41). De oostelijke schoolvleugel werd na deze afbraak opgetrokken (Afb. 42-Afb. 43).

Op de orthofoto genomen tussen 2000 en 2003 (Afb. 44) blijft het westelijke terreingedeelte bebouwd langs de straatzijde, de achterliggende structuren zijn echter reeds verdwenen. Op de orthofoto genomen tussen 2005 en 2007 (Afb. 45) is ook de bebouwing langs het Heilig Hartplein verdwenen, in het noorden langs de Ridderstraat is dit het geval op de orthofoto van 2012 (Afb. 46). Op laatstgenoemde is ook het appartement ten westen van de schoolgebouwen zichtbaar.

³² Philippaerts ea. 1985, 40.



Afb. 31, links: Voormalige paardenstal die ten tijde van de school als fietsenstalling werd gebruikt, 1^{ste} helft-midden 20^{ste} eeuw?, (Bron: Facebookgroep Sint-Trudo instituut – De Broeders).

Afb. 32, rechts: In de zuidwesthoek van perceel 1071L kwam het eerste gedeelte van de nieuwbouw, datering onbekend, midden 20^{ste} eeuw?, (Bron: Facebookgroep Sint-Trudo instituut – De Broeders).



Afb. 33: Luchtfoto met zicht op het projectgebied. Rechts is het eerste deel van de nieuwbouw zichtbaar, datering ca. 1960 (Bron: Facebookgroep Sint-Truiden vroeger en nu).



Afb. 34, links: Eerste deel nieuwbouw, ca. 1960 (Bron: Facebookgroep Sint-Trudo instituut – De Broeders).

Afb. 35, rechts: Het centrale gedeelte van de nieuwbouw, jaren '60 20^{ste} eeuw (Bron: Facebookgroep Sint-Trudo instituut – De Broeders).



Afb. 36, links: Zicht op de speelplaats, genomen van het eerste gedeelte van de nieuwbouw, ca. 1960 (Bron: Facebookgroep Sint-Trudo instituut – De Broeders).

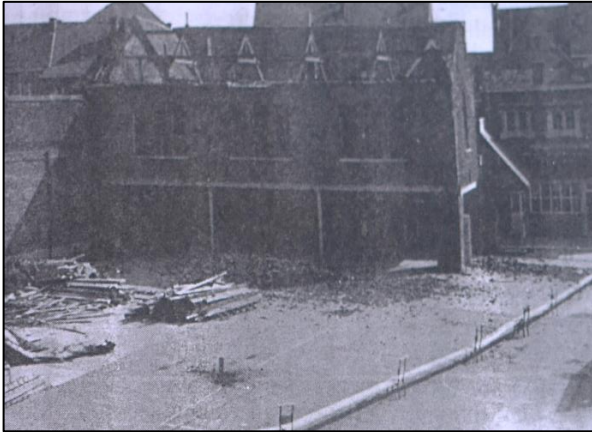
Afb. 37, rechts: Zicht op het voormalige huis Siaens, dat sinds ca. 1904 deel uitmaakte van de school, jaren '60 20^{ste} eeuw (Bron: Facebookgroep Sint-Truiden vroeger en nu).



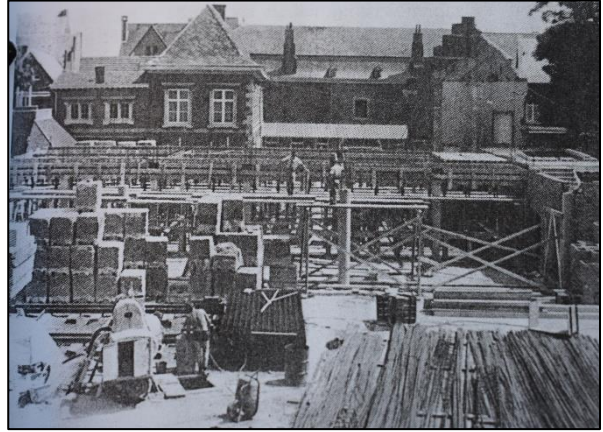
Afb. 38: Graven van de funderingen van het tweede gedeelte van de nieuwbouw, begin jaren '60 20^{ste} eeuw (Bron: Facebookgroep Sint-Trudo instituut – De Broeders).



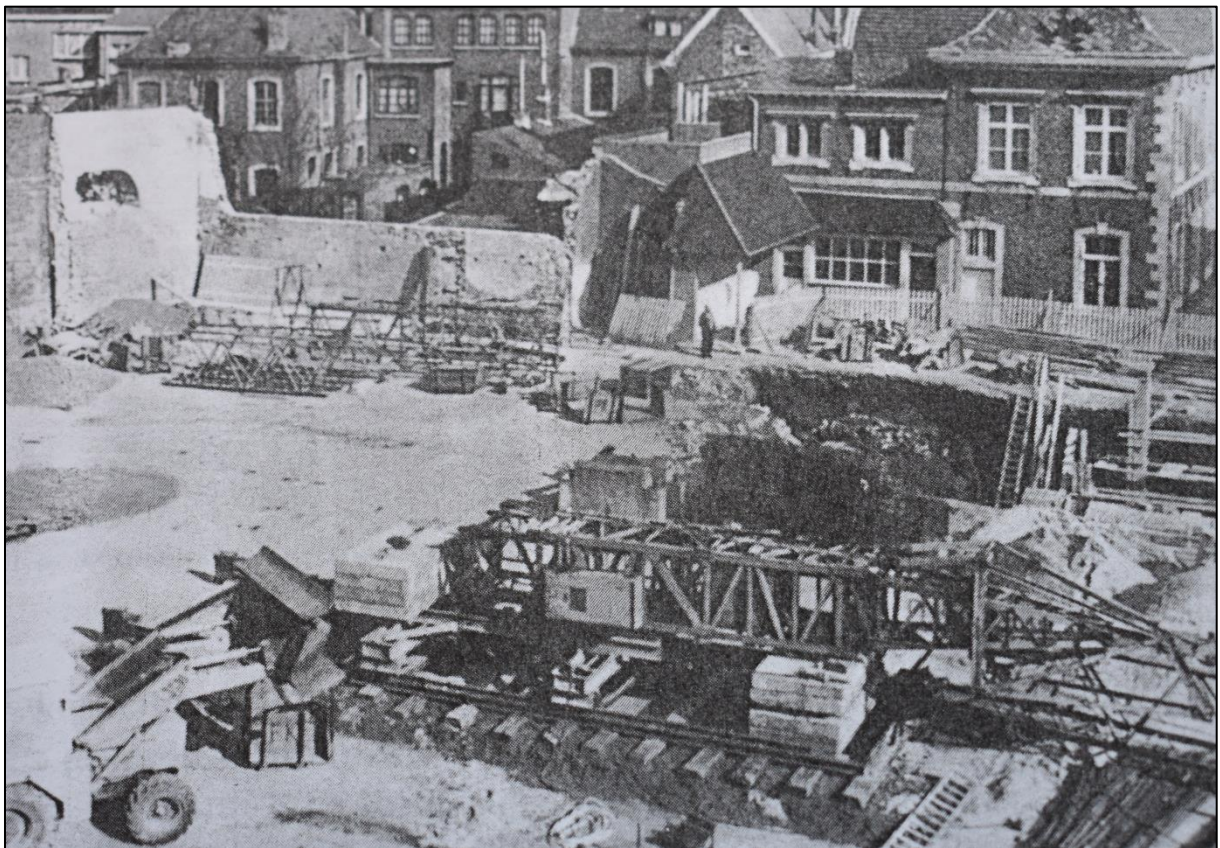
Afb. 39-40: Afbraak voormalige huis Siaens, ca. 1976 (Facebookgroep Sint-Truiden vroeger en nu).



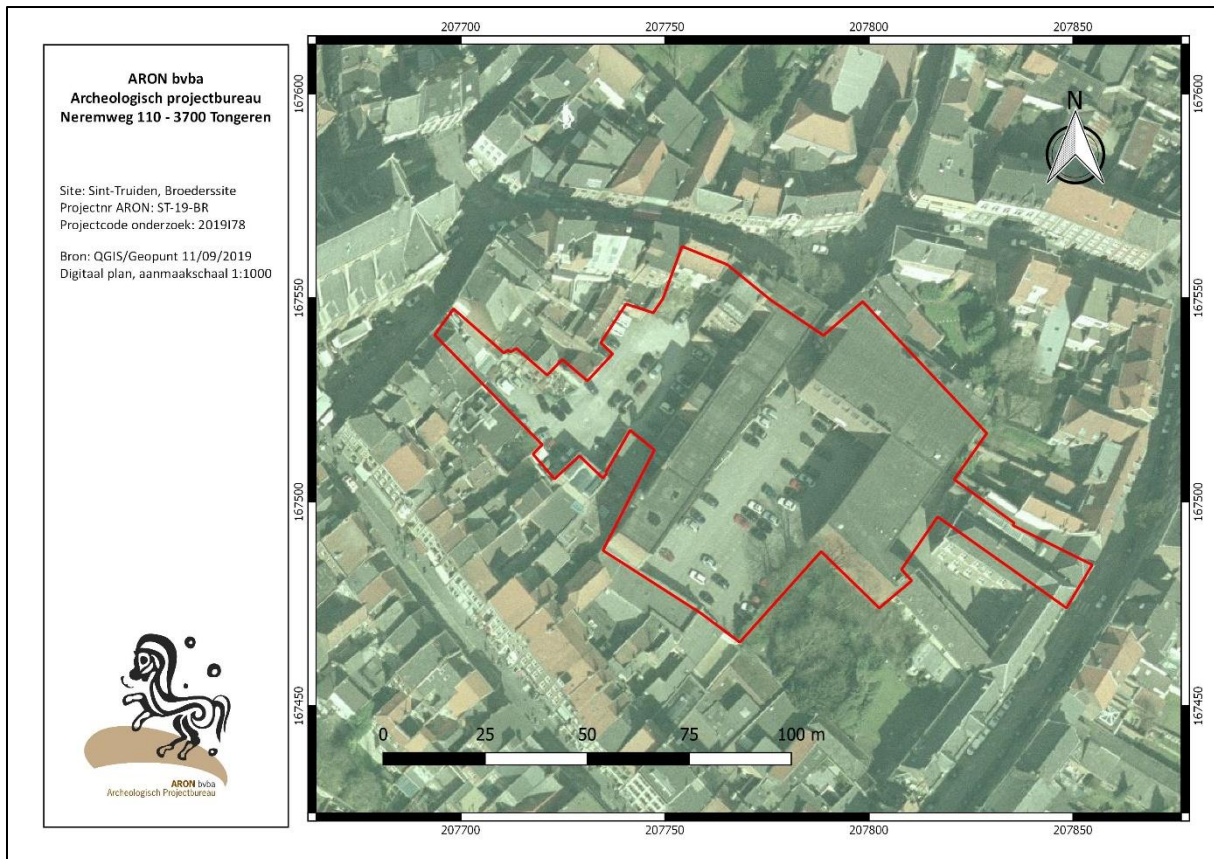
Afb. 41, links: Afbraak voormalige galerij, ca. 1976 (Bron: Philippaerts ea. 1985, 43).



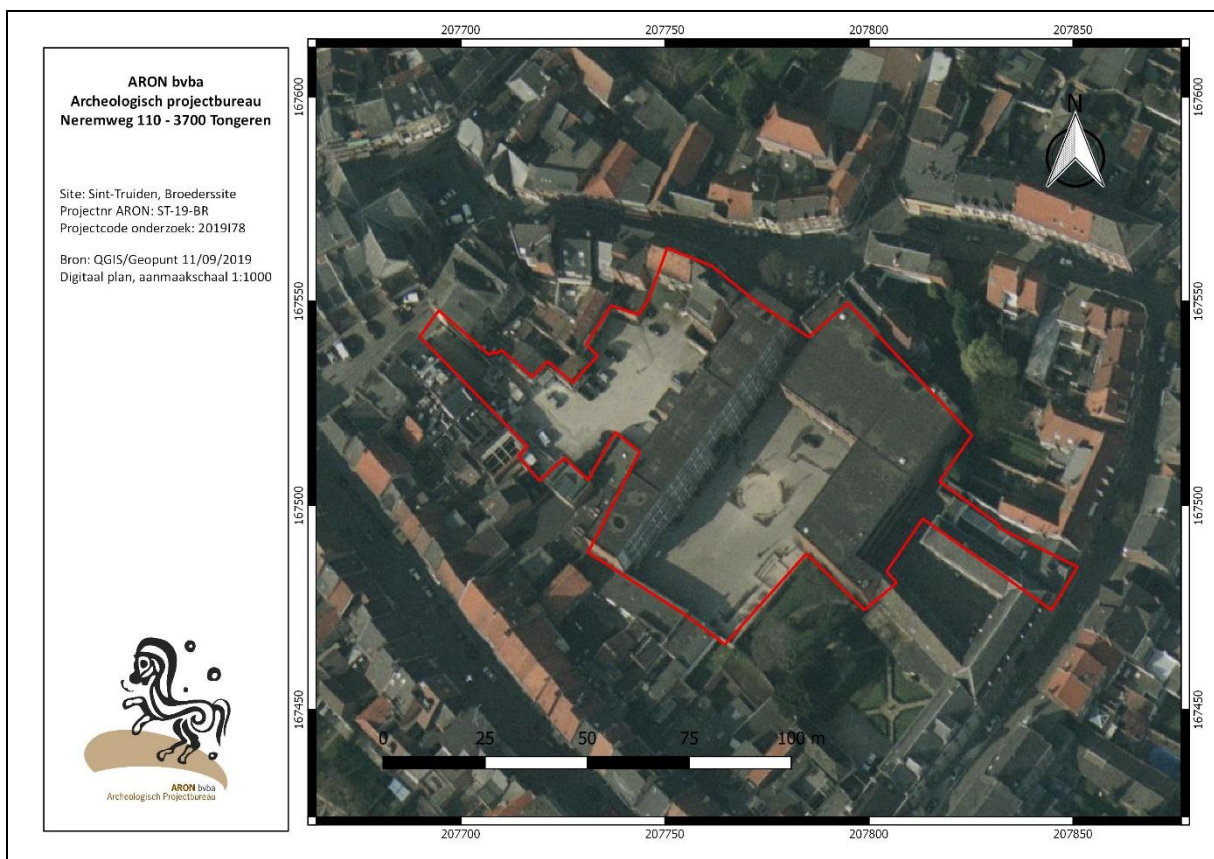
Afb. 42, rechts: opbouw school, oostelijke vleugel, laatste kwart 20^{ste} eeuw (Bron: Philippaerts ea. 1985, 47).



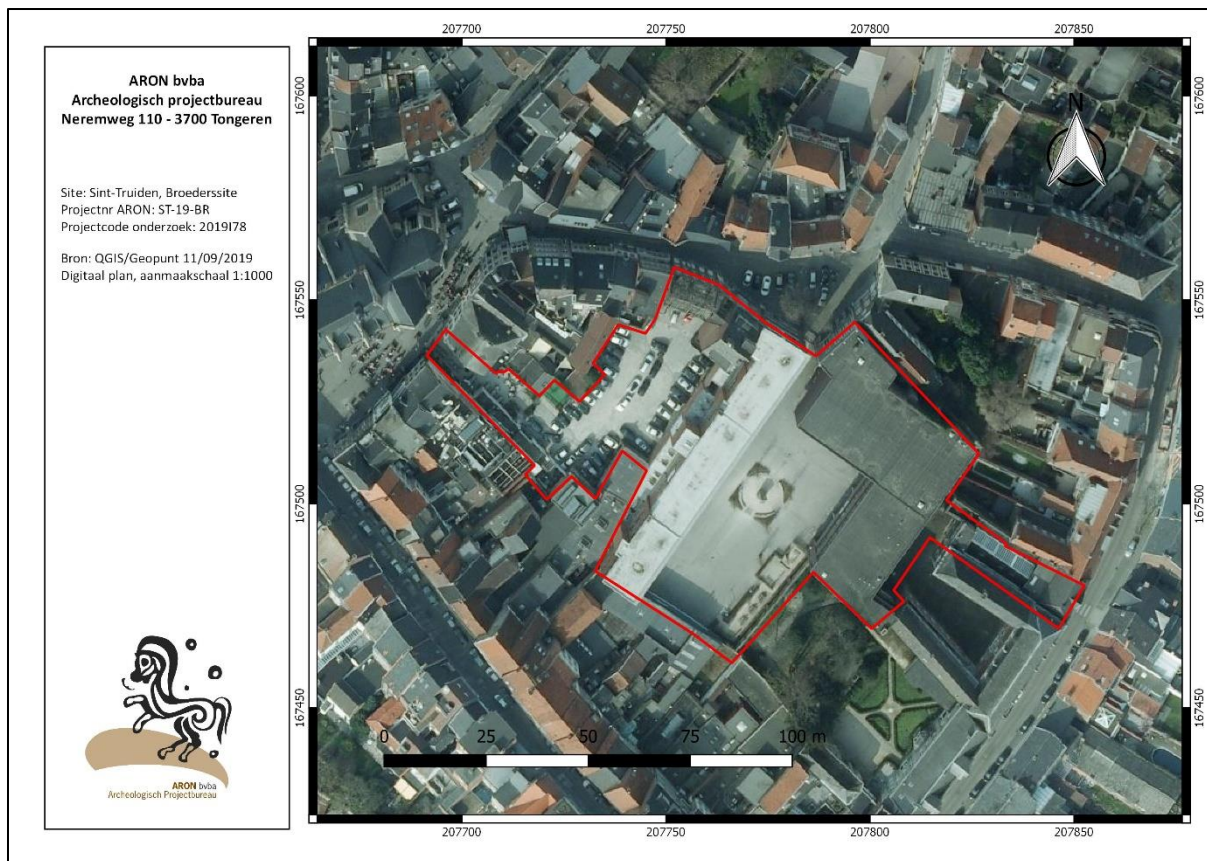
Afb. 43, rechts: opbouw school, oostelijke vleugel, laatste kwart 20^{ste} eeuw (Bron: Philippaerts ea. 1985, 48).



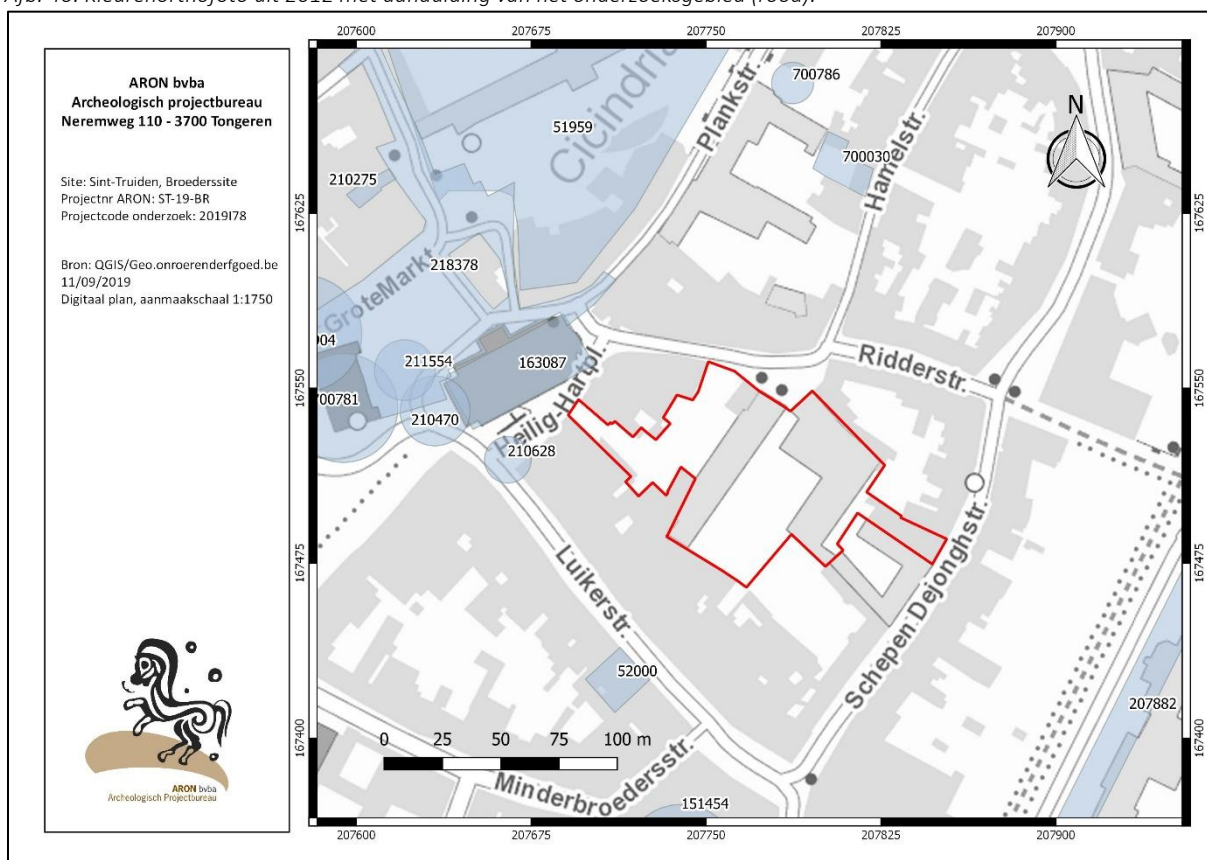
Afb. 44: Kleurenorthofoto uit 2000-2003 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood).



Afb. 45: Kleurenorthofoto uit 2005-2007 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood).



Afb. 46: Kleurenorthofoto uit 2012 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood).



Afb. 47: Detail uit de Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van de omliggende vindplaatsen (lichtblauw) en het onderzoeksterrein (rood) (Uittreksels uit Cartoweb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18008 – www.ngi.be)

2.3 Archeologische situering van het onderzoeksgebied

Op het onderzoeksterrein werd tot op heden nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd (Afb. 47). In de onmiddellijke omgeving van het terrein zijn wel enkele CAI-locaties gekend die allen gerelateerd kunnen worden aan de middeleeuwse of recentere bewoning, stadsinrichting of infrastructuur. Het onderstaande overzicht geeft een opsomming van de voornaamste elementen:

- **CAI 51959:** Abdijsite: een volledig overzicht is terug te vinden onder *De Winter 2010*.
- **CAI 163087:** Onze-Lieve-Vrouwekerk, archeologische begeleiding in 2013:³³
 - De oorspronkelijke vloer van de huidige kerk bevond zich ongeveer 45 cm onder de huidige vloer.
 - Een verschil in diepte van de funderingen van de zuilen kan wijzen op verschillende bouwfasen.
 - Mogelijk resten van grafkelders in de linkerzijbeuk.
- **CAI 210470:** Bij een werfcontrole werden sporen en funderingen vrij gelegd op een diepte van ca. 15-20 cm onder het maaiveld. Bij het onderzoek kwamen de resten van meerdere structuren aan het licht. Het betreft de zogenaamde klerkenkapel (de plaats van deze vermoedelijke kapel werd met andere stenen op de markt aangeduid. Deze werd in de CAI opgenomen onder locatie **CAI 211554**. Verder werden aangetroffen: een zware muur op ca. 19 m voor het kerkportaal, de vermoedelijk resten van de 17^{de}-eeuwse bebouwing voor de kerk en de hoekfundering van de ingestorte gotische toren
- **CAI 210628:** Bij een werfcontrole werden beenderen in niet anatomisch verband aangetroffen. Onder de funderingslagen van de huidige bestrating werden losse skeletfragmenten aangetroffen die aan het kerkhof rond de Onze-Lieve-vrouwekerk gekoppeld kunnen worden.
- Naar aanleiding van herinrichtingswerken aan het Heilig Hartplein en de Luikerstraat werd op het Heilig Hartplein een archeologische opgraving uitgevoerd. Er kon met grote zekerheid een kerkhofzone afgebakend worden, met name een ommuurde zone rondom de kerk. Dat deze zich niet verder lijkt uit te strekken blijkt uit de totale afwezigheid van menselijk botmateriaal buiten de vermelde contexten. Ook de Zouw werd aangesneden. Deze werd reeds vermoedelijk vastgesteld onder het huidige stadhuis en kende toen een eerder lichtbruine zandleemvulling, in tegenstelling tot de blauwgrijze lagen tijdens het voorliggende onderzoek.³⁴
- **CAI 52000:** Ter hoogte van de Luikerstraat 35-37 werd naar aanleiding van renovatiewerken een noodopgraving uitgevoerd door het IAP (Instituut voor het Archeologisch Patrimonium, nu Onroerend Erfgoed). Hierbij werden een overwelfde kelder en twee ronde waterputten in baksteen met rechthoekige, bakstenen kanaaltjes aangesneden. De datering is niet precies gekend, maar wordt aan de hand van het aangetroffen materiaal geschat rond de 17^{de} – 18^{de} eeuw.
- **CAI 700786:** Vondst middeleeuws aardewerk (Plankstraat 17)
- **CAI 700030:** Ter hoogte van de Hamelstraat 18 werd bij een archeologische controle een kelder met bakstenen tongewelf, een waterput en een erg brede bakstenen muur (fundament? Perceelmuur? Omheiningsmuur?) aangetroffen.
- **CAI 207882:** Indicator van de middeleeuwse stadsomwalling

³³ Smeets 2013.

³⁴ Hoebreckx ea. 2018-2019. M

2.4 Gaafheid van het terrein: gekende verstoringen

De projectzone wordt grotendeels ingenomen door gebouwen van het voormalige Sint-Trudo-instituut (percelen 1071K en 1071L, samen ca. 2125 m²).³⁵ Een appartementsblok is net ten westen hiervan langs de Ridderstraat aanwezig (110 m², perceel 1070M, Ridderstraat 21), een woonhuis/kantoorgebouw bevindt zich langs de Schepen Dejongstraat nr. 18 (ca. 360 m², perceel 1120K). Het tussenliggende terrein was in gebruik als speelplaats (ca. 2185 m², perceel 1071L) en ten westen van de schoolgebouwen situeert zich een achterliggende parking en terras (ca. 1680 m², percelen 1053D, 1068E). In totaal is op deze manier ca. 2595 m² bebouwd en ca. 3865 m² verhard (*BIJLAGE 4a*). Twee kleine zones, nl. ten noorden en oosten van de schoolgebouwen, zijn braakliggend (samen ca. 290 m²).

De meest ingrijpende bodemverstoring die in het kader van deze studie kon worden vastgesteld zijn **de kelders van de huidige bebouwing** (*Afb. 48 en BIJLAGE 5, Geel en Lichtblauw*). Momenteel is geweten dat de schoolgebouwen op de percelen 1071K en 1071L quasi volledig onderkelderd zijn. De westelijke vleugel is, vermoedelijk met uitzondering van het voorportaal, over een oppervlakte van ca. 995 m² onderkelderd (incl. de lager gelegen gang langs de zijde van de speelplaats). Hetzelfde geldt voor de noordelijke en oostelijke vleugel (perceel 1071K), die eertijds als fietsenstalling (noordvleugel) en speelkelder (oostvleugel) werd gebruikt, samen over een oppervlakte van ca. 900 m². Een fietsenhelling maakt aansluiting met de Ridderstraat (ca. 75 m²). Vermoedelijk is ook de zone hierrond onderkelderd. Voor de delen die onderkelderd zijn kan van een verstoringsdiepte van ca. 1,8 tot -3,5 m ten opzichte van het maaiveld.

Voor het appartementsblok gelegen langs de Ridderstraat 21 en de Schepen Dejonghstraat 18 blijft het tot op heden onduidelijk of deze onderkelderd zijn. Toch kan op basis van keldergaten bij beide panden een kelder vermoed worden. Indien onderkelderd, verwacht men een maximale verstoringsdiepte tot 3,5 m onder het maaiveld. Indien dit niet het geval is, verwacht men een maximale verstoringsdiepte van 80 cm.

Bij een overlap van de huidige schoolgebouwen op het Primitief kadasterplan wordt duidelijk dat de bouw van de binnen deze omgevingsvergunning te slopen en grotendeels onderkelderde vleugels, ongetwijfeld hun impact hebben gehad op de eertijds aanwezige bebouwing (*Afb. 49 en BIJLAGE 6*).

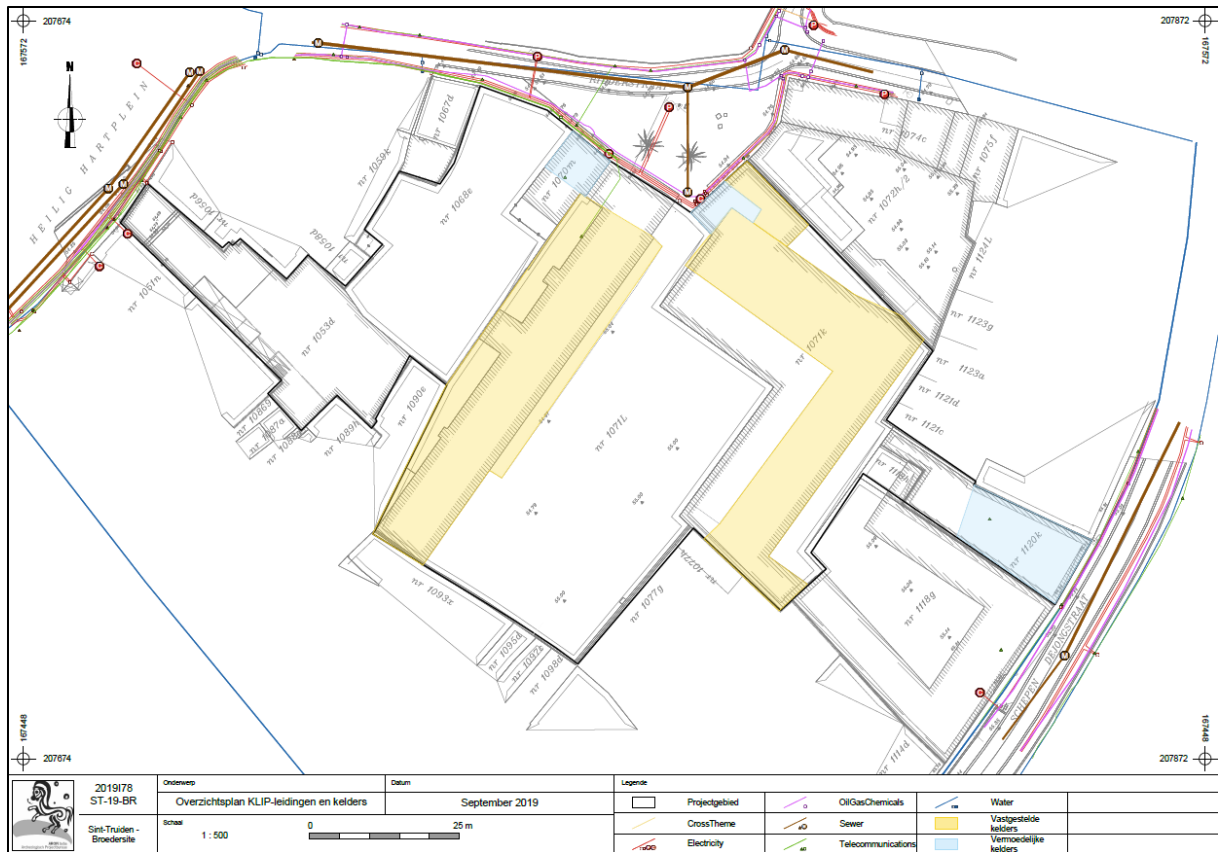
Behalve de kelders hebben ook de aanleg van de **funderingen** van de bestaande gebouwen een negatieve impact op de ondergrond gehad. De dimensies van de funderingen zijn niet gekend, maar de dikte ervan kan geschat worden tussen 40 en 100 cm.

Tenslotte zal de **aanleg en heraanleg van de tuinzone, latere speelplaats en parkeerterrein in het westen** ook niet zonder gevolg voor de ondergrond zijn gebleven, als is de impact hier waarschijnlijk nooit groter dan 50 cm onder het loopvlak geweest.

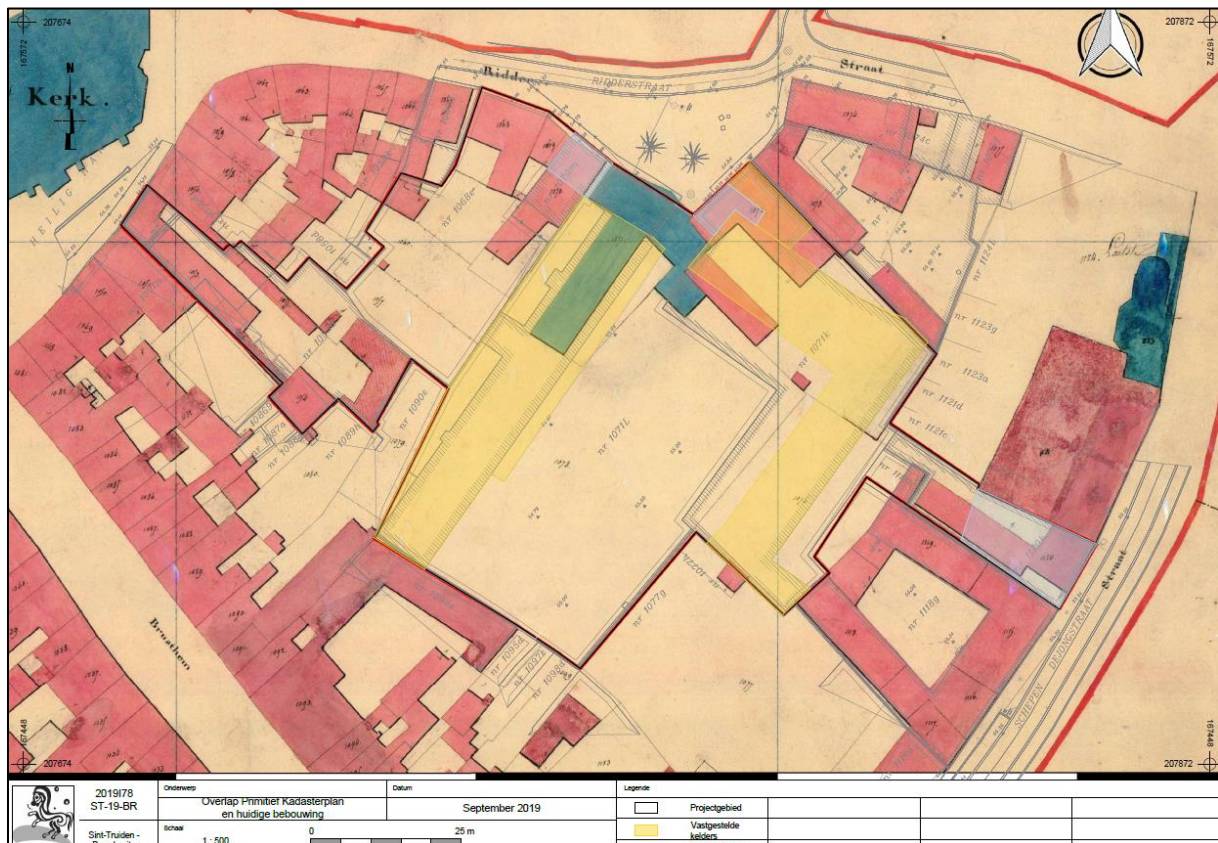
Deze oplistings van ingrepen geldt enkel voor de meest recente fase van de bebouwing in het projectgebied. Wat er in termen van bodemingrepen hiervoor is gebeurd is vanzelfsprekend niet in te schatten.

Bij het Kabel- en Leidingen Informatie Portaal (KLIP) werd verder informatie opgevraagd over de in het plangebied aanwezige nutsleidingen (*Afb. 48, BIJLAGE 5*). Hieruit blijkt dat ter hoogte van de gebouwen aansluitingen van *Proximus* en *Fluvius* aanwezig zijn op het onderzoeksgebied. Een telecommunicatieleiding is verder aanwezig vanaf de Ridderstraat in de richting van de aansluiting ter hoogte van de meest westelijke schoolvleugel. De overige leidingen situeren zich allen langs de wegen, buiten het onderzoeksterrein en worden om deze reden niet verder besproken.

³⁵ Een zone van 390 m² ter hoogte van het perceel 1071K is binnen deze oppervlakte niet opgenomen. Het betreft een overdragend volume dat op steunpalen is gefundeerd en waarvan het gelijkvloerse niveau als speelplaats wordt ingenomen.



Afb. 48: Overzicht aanwezige nutsleidingen en kelders (geel) en vermoedelijke kelders (lichtblauw) op het onderzoeksterrein (Bron: KLIP, digitaal plan, dd 18/09/2019, aanmaatschaal 1.500, 2019I78).



Afb. 49: Overlap huidige bebouwing op het primitief kadasterplan, en weergave van en kelders (geel) en vermoedelijke kelders (lichtblauw) op het onderzoeksterrein (Bron: KLIP, digitaal plan, dd 18/09/2019, aanmaatschaal 1.500, 2019I78).

2.5 Onderzoeksvragen

Wat zijn de gekende archeologische gegevens in het projectgebied?

Binnen het projectgebied zelf werd tot op heden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

Het terrein ligt volledig binnen de historische stadskern van Sint-Truiden, vastgesteld als archeologische zone (ID 11920).

In de onmiddellijke omgeving van het terrein zijn wel enkele CAI-locaties gekend die gerelateerd kunnen worden aan de middeleeuwse of recentere bewoning, stadsinrichting of infrastructuur. CAI 207882 duidt het tracé van de middeleeuwse stadsomwalling aan.

Welke informatie geven de gekende historische en iconografische gegevens van het projectgebied?

De stad Sint-Truiden is in de vroege middeleeuwen organisch gegroeid rond de abdij die er door Trudo rond het midden van de 7^{de} eeuw werd gesticht op het familiaal domein 'Sarchinium'. Dit gebeurde op een verhevenheid langsheen de Cicindriabeek die het domein in het westen begrensdde. Na de dood van Trudo groeide al gauw een kleine nederzetting uit rond de abdij. De eerste bewoning ontstond rondom de verschillende wegen die naar het klooster leidden. In de 11^{de} eeuw was de nederzetting rond de abdij door toenemende handel reeds uitgegroeid tot een versterkte stad, *Oppidum Sancti Trudonis*.

Een aarden omwalling uit de 11^{de} eeuw werd in 1129 vervangen door een stenen vestingsmuur. Deze omwalling werd in 1675 afgebroken. Het stratenpatroon en de vorm van de stad, zoals ze afgebakend was door de omwalling, veranderde in de loop der tijd echter nauwelijks. De centrale plaats daarbij was de Markt. Deze was in twee verdeeld door de 'Zouw', de grenslijn tussen de gebieden waarover de abt van de Sint-Trudoabdij (ten westen) en dat waarover de bisschop van Metz, later de prins-bisschop van Luik (ten oosten), waartoe ook het onderzoeksterrein behoorde, gezag over hadden.

Op de oudste bekende kaarten van Sint-Truiden uit de 17^{de} eeuw is het plangebied goed te situeren tussen het huidige Heilig Hartplein, de Ridderstraat en de Schepen Dejonghstraat.

De Schepen Dejonghstraat, de voormalige *Cuystraete* en latere *Koelstraat*, was vlak bij de wallen gelegen. De vroegste gebouwen in deze straat, en tevens markante elementen zijn het voormalig Refugiehuis van de Abdij van Herkenrode, ten zuiden van het projectgebied gelegen en het voormalig klooster der Cellebroeders ten noorden.

De Ridderstraat was één van de secundaire wegen van de stad. De straat is mogelijk zogenaamd naar het vroegere refugiehuis "Minnepoort" der Duitse ridderorde, dat in 1602 in deze straat werd opgericht. Hoewel de juiste locatie van het refugiehuis van de Duitse Orde tot op heden onbekend blijft, bevond dit zich mogelijk ter hoogte van het onderzoeksterrein.

In 1884 werd het refugiehuis van de abdij van Herkenrode door parochianen van de Onze-Lieve-Vrouwekerk aangekocht en herbouwd om als school van de broeders van de Christelijke scholen te gebruiken. Ook het burgerhuis aan de Ridderstraat en de gebouwen ten westen hiervan – die aanvankelijk nog door de Rijkswacht werden gebruikt – werden in de loop van de 1^{ste} helft/midden van de 20^{ste} eeuw bij het Sint-Trudo-instituut opgenomen. De huidige schoolgebouwen werden in het begin en in de loop van de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw opgericht.

Hoe is de evolutie van de historische bebouwing van het terrein?

Op de oudste gekende kaart van Sint-Truiden uit de 17^{de} eeuw is het ganse projectgebied bebouwd langs de wegen, de rest van het terrein was als tuin in gebruik. Langs de Ridderstraat is centraal wel een vleugel zichtbaar die dwars het perceel inloopt. Ook ten westen hiervan zijn meerdere structuren dieper in het perceel zichtbaar.

De bebouwing langs de huidige Schepen Dejonghstraat wordt in het noorden begrensd door de kerk van de Cellebroeders en in het zuiden door het Refugiehuis van de abdij van Herkenrode. In 1884 werd het refugiehuis aangekocht en herbouwd om als school van de broeders van de Christelijke scholen te gebruiken.

Langs de Ridderstraat werd het terrein vermoedelijk grotendeels ingenomen door het refugiehuis "Minnepoort" der Duitse ridderorde, dat in 1602 in deze straat werd opgericht. De gebouwen werden later gebruikt door de rijkswacht en ca. het midden van de 20^{ste} eeuw bij het Sint-Trudo-instituut opgenomen. Het burgerhuis, ten oosten hiervan, zou in de kern dateren uit de tweede helft van de 18^{de} eeuw. Op het historisch kaartmateriaal is evenwel zichtbaar dat ook op deze locatie reeds voorafgaand bebouwing aanwezig was. Hetzelfde geldt voor de reeds afgebroken huizen in het westen van het projectgebied, langs het Heilig Hartplein en ten westen van de huidige schoolgebouwen langs de Ridderstraat.

In 1904 werd het huis, toen beschreven als het huis Siaens bestaande uit een *renteniershuis met achtergebouw, koetshuis en hof* verkocht en vermoedelijk vanaf dan mee in het schoolgebouwen van de Broeders opgenomen.

Wat is de geschiedenis van het landgebruik van het terrein?

Het terrein was gedurende de voorbije eeuwen langs de wegen, met uitzondering langs het Heilig Hartplein, steeds bebouwd. Deze bebouwing liep langs de Ridderstraat (zoals zichtbaar is op de kaarten van de 17^{de} eeuw) en het Heilig Hartplein (zoals zichtbaar op het Primitief Kadasterplan, ca. 1845) tot ver in de achterliggende percelen door. De rest van het terrein was in gebruik als tuin.

Vanaf het begin van de 20^{ste} eeuw wordt het huis langs de Ridderstraat (nr. 23) opgenomen bij het Sint-Trudo-instituut. In de achtertuint van het huis werden vier klassen gebouwd. Ook aansluitend aan de meest zuidelijke vleugel van het voormalige refugium van de abdij van herkenrode werden zes klassen voor de lagere school gebouwd. De gebouwen van het voormalige refugiehuis van de Duitse Orde en latere rijkswacht werden omstreeks het midden van de 20^{ste} eeuw bij het Sint-Trudo-instituut opgenomen.

Pas in 1960 werden de gebouwen van de rijkswacht afgebroken waarna de huidige westelijke werd opgetrokken. De tuin werd opgehoogd en als speelplaats ingericht. In het burgerhuis net ten oosten hiervan (cfr. huis Siaens) bleven klassen ingericht. Ook hier werd echter de gebouwen rond ca. 1976 afgebroken, enkel de voorgevel werd behouden, waarna de oostelijke schoolvleugel werd opgetrokken.

In het begin van de 21^{ste} eeuw werden alle gebouwen in het westelijke terreingedeelte gesloopt. Sindsdien doet dit deel dienst als parking/terras.

Wat zijn de gekende verstoringen (van de huidige verhardingen, riolering, allerhande leidingen, enz)? Hoe diep gaan deze verstoringen en over welke oppervlakte verspreiden ze zich?

De projectzone wordt grotendeels ingenomen door gebouwen van het voormalige Sint-Trudo-instituut (percelen 1071K en 1071L, samen ca. 2125 m²).³⁶ Een appartementsblok is net ten westen hiervan langs de Ridderstraat aanwezig (110 m², perceel 1070M, Ridderstraat 21), een woonhuis/kantoorgebouw bevindt zich langs de Schepen Dejonghstraat nr. 18 (ca. 360 m², perceel 1120K). Het tussenliggende terrein was in gebruik als speelplaats (ca. 2185 m², perceel 1071L) en ten westen van de schoolgebouwen situeert zich een achterliggende parking en terras (ca. 1680 m², percelen 1053D, 1068E). In totaal is op deze manier ca. 2595 m² bebouwd en ca. 3865 m² verhard. Twee kleine zones, nl. ten noorden en oosten van de schoolgebouwen, zijn braakliggend (samen ca. 290 m²).

De meest ingrijpende bodemverstoring die in het kader van deze studie kon worden vastgesteld zijn **de kelders van de huidige bebouwing**. Momenteel is geweten dat de schoolgebouwen op de percelen 1071K en 1071L quasi volledig onderkelderd zijn. De westelijke vleugel is, vermoedelijk met uitzondering van het voorportaal, over een oppervlakte van ca. 995 m² onderkelderd (incl. de lager gelegen gang langs de zijde van de speelplaats). Hetzelfde geldt voor de noordelijke en oostelijke vleugel (perceel 1071K), die eertijds als fietsenstalling (noordvleugel) en speekelder (oostvleugel) werd gebruikt, samen over een oppervlakte van ca. 900 m². Een fietsenhelling maakt

³⁶ Een zone van 390 m² ter hoogte van het perceel 1071K is binnen deze oppervlakte niet opgenomen. Het betreft een overdragend volume dat op steunpalen is gefundeerd en waarvan het gelijkvloerse niveau als speelplaats wordt ingenomen.

aansluiting met de Ridderstraat (ca. 75 m²). Vermoedelijk is ook de zone hierrond onderkelderd. Voor de delen die onderkelderd zijn kan van een verstoringsdiepte van ca. 1,8 tot -3,5 m ten opzichte van het maaiveld.

Voor het appartementsblok gelegen langs de Ridderstraat 21 en de Schepen Dejonghstraat 18 blijft het tot op heden onduidelijk of deze onderkelderd zijn. Toch kan op basis van keldergaten bij beide panden een kelder vermoed worden. Indien onderkelderd, verwacht men een maximale verstoringsdiepte tot 3,5 m onder het maaiveld. Indien dit niet het geval is, verwacht men een maximale verstoringsdiepte van 80 cm.

Behalve de kelders hebben ook de aanleg van de **funderingen** van de bestaande gebouwen een negatieve impact op de ondergrond gehad. De dimensies van de funderingen zijn niet gekend, maar de dikte ervan kan geschat worden tussen 40 en 100 cm.

Tenslotte zal de **aanleg en heraanleg van de tuinzone, latere speelplaats en parkeerterrein in het westen** ook niet zonder gevolg voor de ondergrond zijn gebleven, als is de impact hier waarschijnlijk nooit groter dan 50 cm onder loopvlak geweest.

Deze oplistijng van ingrepen geldt enkel voor de meest recente fase van de bebouwing in het projectgebied. Wat er in termen van bodemingrepen is gebeurd vóór deze eindversie is vanzelfsprekend niet in te schatten.

Op het terrein zijn verder meerdere huisaansluitingen van *Proximus en Fluvius*, alsook een aansluiting hiervoor in de westelijke schoolvleugel aanwezig. Overige leidingen lopen langs de wegen.

Wat is de impact van de geplande werken?

De initiatiefnemer plant op een ca. 6.750 m² groot terrein in het centrum van Sint-Truiden (Prov. Limburg) de sloop en latere herontwikkeling op de Broederssite te Sint-Truiden. Het projectgebied situeert zich in het binnengebied tussen het Heilig Hartplein, de Ridderstraat, de Schepen Dejonghstraat en de Luikerstraat.

De huidige omgevingsvergunning omvat louter de sloop van de gebouwen en verhardingen. Voor de toekomstige herontwikkeling van deze site zal een aparte omgevingsvergunning worden aangevraagd.

De projectzone wordt ingenomen door gebouwen van het voormalige Sint-Trudo-instituut (percelen 1071K en 1071L). Een appartementsblok (perceel 1070M) is net ten westen hiervan langs de Ridderstraat aanwezig (perceel 1070M), een woonhuis bevindt zich langs de Schepen Dejonghstraat (perceel 1120K). Het tussenliggende terrein was in gebruik als speelplaats (perceel 1071L) en ten westen van de schoolgebouwen een achterliggende parking (percelen 1053D, 1068E). In totaal is op deze manier ca. 2595 m² bebouwd en ca. 3865 m² verhard.

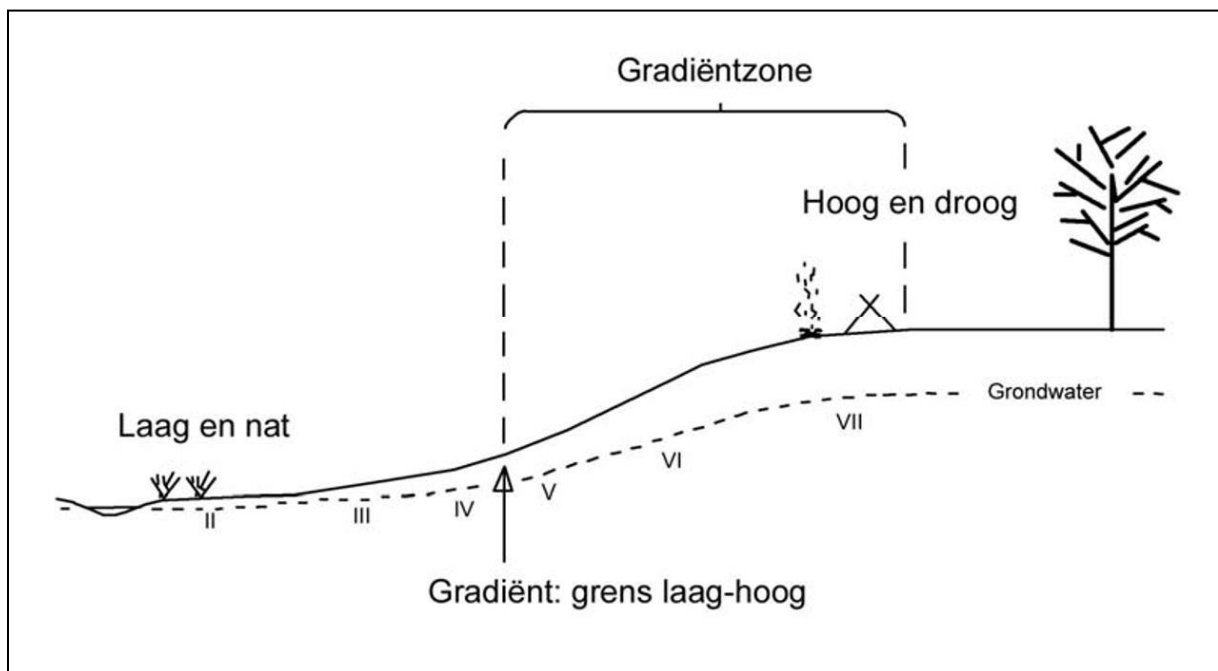
Binnen de huidige vergunning zullen de gebouwen slechts gesloopt worden tot op het niveau van het maaiveld. Voor het opbreken en verwijderen van de verhardingen, bestaande uit beton en asfalt zullen de verstoringen niet dieper gaan dan de reeds geroerde bodem (ca. 45-50 cm onder het maaiveld).

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande en gekende bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?

Potentieel voor steentijd artefactensites

Een belangrijk kenmerk van de culturen in de steentijd is dat de mens zich voornamelijk voedde door middel van jacht, visvangst en het uit de omliggende ecosystemen verzamelen van voedsel. Deze 'jager-verzamelaars' trokken door het landschap en verbleven alleen tijdelijk (dagen, weken) op een verblijf plaats. Het zijn vaak alleen de overgebleven vuurstenen werktuigen die verwijzen naar een dergelijke nederzetting, meestal aangeduid met de term kampement. Uit verschillende studies is gebleken dat veel van deze vindplaatsen met vuursteenartefacten uit het paleolithicum, mesolithicum en vroeg neolithicum voorkomen in overgangsgebieden van nat/laag naar droog/hoog: zogenaamde gradiënten. Dit verband is sterker naarmate de gradiënt markanter is, zoals op de randen van beek dalen. De meeste kampementen van jager-verzamelaars kunnen verwacht worden in de zogenaamde gradiëntzone, die zich uitstrekt vanaf de gradiënt (de grens tussen 'lage/natte' en 'hoge/droge' bodems) tot ca. 200 à 250 m in het droge deel (*Afb. 50*). Een verklaring voor deze relatie moet worden gezocht in de volgende factoren:

- Landschappelijke gradiënten worden gekenmerkt door het op korte afstand van elkaar voorkomen van een grote verscheidenheid aan vegetatie-typen. Dit brengt voor jager-verzamelaars met zich mee dat op dergelijke locaties een grote verscheidenheid aan voedselbronnen op korte afstand voorhanden is in de vorm van planten en dieren.
- Rivier- en beekdalen vormden markante en goed herkenbare elementen in het door bossen gedomineerde landschap. Met name in het Laat Paleolithicum en Mesolithicum vormden de dalen de belangrijkste transportroutes.
- Langs eroderende oevers van rivieren en beken kunnen vuursteenhoudende terrasafzettingen aan het daglicht treden. In een begroeid zandlandschap kan een dergelijke ontsluiting een belangrijke bron van vuursteen zijn.
- Water geldt als constante en betrouwbare voedselbron door de aanwezigheid van vis.
- De nabijheid en bereikbaarheid van (drink-)water.³⁷



Afb. 50: Hypothetisch voorbeeld van een gradiëntzone (M. Verhoeven et al. 2010, fig 33, p.87)

Gelegen op de flank van een heuvelrug ten oosten van de beekvallei van de Cicindria, die 195 m ten westen van het projectgebied stroomt, en aldus binnen de gradiëntzone zal het projectgebied een aantrekkingskracht hebben gehad op de prehistorische mens. Het in oorsprong matige tot hoge archeologisch potentieel op het aantreffen van intacte steentijdartefactensites kan echter naar laag worden bijgesteld en dit door de latere ingebruikname midden in het centrum van de historische stadskern. Vermoedelijk zijn eventueel aanwezige prehistorische steentijd artefactensites dan ook vergraven.

Potentieel voor (proto-)historische sites

Het onderzoeksterrein is gelegen binnen de historische kern van Sint-Truiden. Op basis van het bureauonderzoek kan vermoed worden dat het onderzoeksterrein, gevat in het bouwblok tussen het huidige Heilig Hartplein, de Ridderstraat, de Schepen Dejonghstraat en de Luikerstraat reeds vanaf de 17^{de} eeuw en vermoedelijk vroeger langs de wegen bebouwd was. Deze bebouwing liep langs de Ridderstraat (zoals zichtbaar is op de kaarten van de 17^{de} eeuw) en het Heilig Hartplein (zoals zichtbaar op het Primitief Kadasterplan, ca. 1845) tot ver in de achterliggende percelen door. De rest van het terrein was in gebruik als tuin. In het oosten, langs de Schepen Dejonghstraat, grenst het terrein aan het terrein van de Cellebroeders (ten noorden) en het voormalige refugium

³⁷ Deeben, J. & E. Rensink (2005), 171-199; M. Verhoeven, G.R. Ellenkamp & D.M.G. Keijers (2010), 87, 101.

van de Abdij van Herkenrode (ten zuiden). In het noorden bevond zich vermoedelijk het refugiehuis van de Duitse Orde, dat in 1602 in de Ridderstraat werd opgericht.

Om deze reden wordt een hoge trefkans toegekend voor zowel sporen van tuinrichting als sporen van bewoning vanaf de late middeleeuwen.

Op basis van het historisch kaartmateriaal kan worden besloten dat het domein van het Celrebroedersklooster, gelegen langs de Schepen Dejonghstraat, zich ten noorden van het projectgebied bevond. Toch is voorlopig niet geweten hoe het oude klooster er precies uitzag. Om deze reden wordt het potentieel voor het aantreffen van sporen van begraving als laag ingeschat maar echter niet uitgesloten worden.

De kans op het aantreffen van sites uit de metaaltijden of de Romeinse tijd is kleiner vanwege de verstoringen door latere bebouwing, maar zeker niet onbestaande. Ook voor sporen en vondsten uit de vroege en volle middeleeuwen wordt het potentieel omwille van deze reden als laag ingeschat.

In onderstaande tabel (TABEL 1) wordt op basis van de reeds gekende informatie voor het onderzoeksgebied een verwachting voorgesteld voor de betreffende fase van het onderzoek (bureauonderzoek) voor het projectgebied. Het voorkomen van archeologische spoorcomplexen kan tenzij in omschreven gevallen nooit uitgesloten worden. Wanneer een verwachting voor een bepaalde periode niet van toepassing is, wordt dit omschreven in de tabel.

Periode	Verwachting onderzoeksgebied
steentijd	Laag
• paleolithicum (1.300.000 – 12.000 BP)	/
• mesolithicum (10.000 BP – 4.000 v. Chr.)	/
• neolithicum (5.250 – 2.000 v.Chr.)	/
metaaltijden	Laag
• bronstijd (2.000 – 800 v. Chr.)	/
• ijzertijd (800 – 57 v. Chr.)	/
Romeinse tijd	Laag
• vroeg-Romeinse tijd (57 v. Chr. – 69 n. Chr.)	/
• midden-Romeinse tijd (69 – 284 n. Chr.)	/
• laat-Romeinse tijd (284 – 406 n. Chr.)	/
middeleeuwen	Laag tot hoog
• vroege middeleeuwen (406 – 900 n. Chr.)	Laag
• volle middeleeuwen (900 – 1.200 n. Chr.)	Laag
• late middeleeuwen (1.200 – 1.500 n. Chr.)	Hoog
nieuwe tijd	Hoog
• 16 ^{de} eeuw	/
• 17 ^{de} eeuw	/
• 18 ^{de} eeuw	/
nieuwste tijd	Hoog
• 19 ^{de} eeuw	/
• 20 ^{ste} eeuw	/
• 21 ^{ste} eeuw	/

TABEL 1: Archeologische verwachting per periode voor het onderzoeksgebied

Is verder aanvullend vooronderzoek noodzakelijk? Indien ja, motiveer de keuze van de te gebruiken methode.

Ja er is aanvullend onderzoek noodzakelijk. Vermits het bureauonderzoek niet ontegensprekelijk de afwezigheid van een bewaard archeologisch bodemarchief heeft aangetoond, en anderzijds op gegronde basis doet aannemen dat in het projectgebied een nog waardevol en intact bodemarchief aanwezig kan zijn, is verder onderzoek noodzakelijk.

De verzamelde gegevens laten tot op zekere hoogte toe een archeologische verwachting voor het projectgebied te formuleren. Het bureauonderzoek heeft op afdoende wijze aangetoond dat het projectgebied een waardevol en goed bewaard archeologisch bodemarchief kan bevatten, met name sporen van bewoning, en/of overige ingebruikname binnen de middeleeuwse stad.

Tot op heden is echter niet bekend op welk niveau het archeologisch vlak bewaard bleef en/of in welke mate het terrein al dan niet verstoord werd. Daarom wordt een aanvullend vooronderzoek met ingreep in de bodem aangeraden. Onderstaande tabel (TABEL 2) geeft een opsomming van de verschillende onderzoeksmethodes en een evaluatie ervan in het kader van het huidige project.

Onderzoeksmethode	Evaluatie positief	Evaluatie negatief
Landschappelijk bodemonderzoek d.m.v. boringen en/of profielputten	Wordt uitgevoerd met het oog op het vaststellen van de opbouw van de ondergrond en het landschap.	Kosten-baten te duur om afzonderlijk uit te voeren gezien een proefsleuven-/proefputtenonderzoek nodig zal zijn (infra).
Veldkartering	Oppervlaktekartering is zeer geschikt om prehistorische en historische vindplaatsen op te sporen en een zicht te bekomen op de inhoudelijke en fysieke kwaliteit deze vindplaatsen.	Veldkartering is niet mogelijk gezien het gebied momenteel volledig bebouwd en verhard is.
Geofysisch onderzoek	/	Geeft geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen. De resultaten moeten gecontroleerd worden met proefsleuven waardoor voor een onderzoeksgebied met een beperkt oppervlak de kosten-baten te duur is.
Verkennd archeologisch booronderzoek	Verkennd archeologisch booronderzoek is zeer geschikt om prehistorische sites, steentijd artefacten sites, op te sporen en een zicht te bekomen op de inhoudelijke en fysieke kwaliteit deze vindplaatsen.	Zeer tijdrovend en duur voor een gebied waar het potentieel naar prehistorie als laag wordt ingeschat. Dit onderzoek is minder geschikt om (proto-) historische vindplaatsen, i.e. vindplaatsen met grondsporen, op te sporen.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Laat toe een beeld te vormen van de horizontale spreiding van de site	Enkel van toepassing na het detecteren van steentijd artefactensites
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Laat toe een beeld te vormen van de verticale spreiding van de site	Enkel van toepassing na het detecteren van steentijd artefactensites
Proefsleuven en proefputten	Een proefputten- en proefsleuvenonderzoek is zeer geschikt om (proto-)historische op te sporen en een zicht te bekomen op de inhoudelijke en fysieke kwaliteit deze vindplaatsen. Voor het onderzoeksterrein wordt geopteerd voor een combinatie van een proefputten- en proefsleuvenonderzoek waarmee de bodemopbouw, het archeologische niveau én verticale stratigrafie op het terrein bestudeerd en geëvalueerd kan worden.	Dit onderzoek is minder geschikt om prehistorische vindplaatsen op te sporen.

TABEL 2: Overzicht en evaluatie van de onderzoeksmethodes.

Op basis van de archeologische verwachtingen voor het onderzoeksgebied en de evaluatie van de verschillende onderzoeksmethodes om deze verwachtingen in te vullen, in combinatie met de historische ingebruikname evenals de aard van het terrein dat zich in een stedelijke context bevindt en deels bebouwd is, wordt geopteerd voor een **vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van een combinatie van een proefsleuven- en proefputtenonderzoek**. Op deze manier kan zowel de horizontale verspreiding van sporen en vondsten in kaart

gebracht worden en krijgt men een zicht op de gaafheid van de natuurlijke bodem. Tevens kan op die manier de aan- of afwezigheid en indien aanwezig, de aard en de datering van ouder archeologisch erfgoed nagegaan worden.

De dekkingsgraad en schikking van deze proefputten en proefsleuven is van die aard dat ze toelaten om voldoende gefundeerde uitspraken te doen over de rest van het terrein wat betreft de te beantwoorden onderzoeksvragen.

De methodiek voor verder onderzoek wordt verder uitgewerkt in het *Programma van Maatregelen*.

3. Samenvatting

De initiatiefnemer plant op een ca. 6.750 m² groot terrein in het centrum van Sint-Truiden (Prov. Limburg) de sloop en latere herontwikkeling op de Broederssite. Het projectgebied situeert zich in het binnengebied tussen het Heilig Hartplein, de Ridderstraat, de Schepen Dejonghstraat en de Luikerstraat. Het onderzoeksterrein heeft een oppervlakte van circa 6.750 m² en is kadastraal gekend als Sint-Truiden: Afd. 1, sectie H, percelen 1053D, 1068E, 1070M, 1071K, 1071L, 1118H en 1120K.

Het terrein situeert zich in het oosten van de historische stadskern en wordt in het noorden begrensd door de Ridderstraat, in het westen door het Heilig Hartplein, in het oosten door de Schepen Dejonghstraat en in het zuiden door panden gelegen langs de Luikerstraat. Het projectgebied is grotendeels bebouwd met gebouwen van het voormalige Sint-Trudo-instituut (Broederssite) (percelen 1071K en 1071L). In het westen worden deze gebouwen, langs de Ridderstraat, begrensd door een appartementsblok (perceel 1070M). Een woonhuis/kantoorgebouw bevindt zich verder langs de Schepen Dejonghstraat 18 (perceel 1120K). De rest van het terrein wordt grotendeels ingenomen door verhardingen die dienst doen/deden als de speelplaats van de school (perceel 1071L) en in het westen als parkeerterrein (percelen 1053D en 1068E).

Het onderzoeksterrein ligt volledig in de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Sint-Truiden (besluit ID 11920). Het pand aan de Ridderstraat, deel uitmakend van het latere Sint-Trudo-instituut is vastgesteld en beschermd onder ID2972 (cfr. Burgerhuis). Perceel 1118H maakt deel uit van de bescherming onder ID3012 (cfr. Refugiehuis Abdij van Herkenrode)

Het projectgebied is op een noordelijke uitloper van een meer zuidoostelijk gelegen leemrug gelegen. Het terrein zelf is eerder vlak en kent een hoogte tussen ca. 54,9 en 55,25 m TAW. Een licht hoogteverschil wordt in het westen, naar het Heilig Hartplein (54,5 m TAW), overbrugt met enkel trappen.

Volgens de tertiair geologische kaart wordt de ondergrond in het onderzoeksgebied gevormd door *de Formatie van Hannut*. Deze tertiaire afzettingen worden afgedekt door een dun pakket Haspengouw Leem (ca. 1 m) met daarboven een dik (3 à 4 m) pakket Brabant Leem. De bodemkaart geeft voor het onderzoeksterrein een OB-bodem weer.

Op de oudste gekende kaart van Sint-Truiden uit de 17^{de} eeuw is het ganse projectgebied bebouwd langs de wegen, de rest van het terrein was als tuin in gebruik. Langs de Ridderstraat is centraal wel een vleugel zichtbaar die dwars loopt op de bebouwing langs de straatzijde. Ook ten westen hiervan zijn meerdere structuren verder in het perceel zichtbaar.

De bebouwing langs de huidige Schepen Dejonghstraat wordt in het noorden begrensd door de kerk van de Cellebroeders en in het zuiden door het Refugiehuis van de abdij van Herkenrode. In 1884 werd het refugiehuis aangekocht en herbouwd om als school van de broeders van de Christelijke scholen te gebruiken.

Langs de Ridderstraat werd het terrein vermoedelijk grotendeels ingenomen door het refugiehuis "Minnepoort" der Duitse ridderorde, dat in 1602 in deze straat werd opgericht. De gebouwen werden later gebruikt door de rijkswacht en ca. het midden van de 20^{ste} eeuw bij het Sint-Trudo-instituut opgenomen. Het burgerhuis, ten oosten hiervan, zou in de kern dateren uit de tweede helft van de 18^{de} eeuw. Op het historisch kaartmateriaal is evenwel zichtbaar dat ook op deze locatie reeds voorafgaand bebouwing aanwezig was. Hetzelfde geldt voor de reeds afgebroken huizen in het westen van het projectgebied, langs het Heilig Hartplein en ten westen van de huidige schoolgebouwen langs de Ridderstraat.

In 1904 werd het huis, toen beschreven als het huis Siaens bestaande uit een *renteniershuis met achtergebouw, koetshuis en hof* verkocht en vermoedelijk vanaf dan mee in het schoolgebouwen van de Broeders opgenomen. Pas in 1960 werden de gebouwen van de rijkswacht afgebroken waarna de huidige westelijke schoolvleugel in de jaren '60 werd opgetrokken. De tuin werd opgehoogd en als speelplaats ingericht. In het burgerhuis net ten oosten hiervan (cfr. huis Siaens) bleven klassen ingericht. Ook hier werd echter de gebouwen rond ca. 1976 afgebroken, enkel de voorgevel werd behouden, waarna de oostelijke schoolvleugel werd opgetrokken.

In het begin van de 21^{ste} eeuw worden alle gebouwen in het westelijke terreingedeelte gesloopt. Sindsdien doet dit deel dienst als parking/terras.

Binnen het projectgebied zelf werd tot op heden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de onmiddellijke omgeving van het terrein zijn wel enkele CAI-locaties gekend die gerelateerd kunnen worden aan de middeleeuwse of recentere bewoning, stadsinrichting of infrastructuur.

Het bureauonderzoek heeft de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van archeologische waarden niet kunnen aantonen. Meer nog, het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het onderzoeksgebied een hoge potentie heeft naar bodemsporen uit zowel de middeleeuwse, als nieuwe en nieuwste tijd. Een vervolgonderzoek is dan ook noodzakelijk.

Op basis van de archeologische verwachtingen voor het onderzoeksgebied en de evaluatie van de verschillende onderzoeksmethodes om deze verwachtingen in te vullen, in combinatie met de historische ingebruikname evenals de aard van het terrein dat zich in een stedelijke context bevindt en deels bebouwd is, wordt geopteerd voor een ***vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van een combinatie van een proefsleuven- en proefputtenonderzoek***. Op deze manier kan zowel de horizontale verspreiding van sporen en vondsten in kaart gebracht worden en krijgt men een zicht op de gaafheid van de natuurlijke bodem. Tevens kan op die manier de aan- of afwezigheid en indien aanwezig, de aard en de datering van ouder archeologisch erfgoed nagegaan worden.

